

minna

1/2016

Me
olemme
suomalaisia

SUOMALAINEN NAISLIITTO RY

tässä Minnassa

- 3 **Puheenjohtajalta**, Leena Ruusuvuori
4 **Ihmisoikeusliitto nostaa epäkohtia esiin**,
Maija Kauppinen
6 **Kielikylpyjä maahanmuuttajanaisille**,
Marjatta Keränen ja Eva Tervonen
9 **Maahanmuuttajanaiset ja media**, Riitta Närhi
10 **Lahdessa luetaan yhdessä**, Tuulikki Ritvanen
12 **Naisten ääniä** 110 vuotta, Marjatta Keränen,
Kirsti Pohjonen ja Maija Kauppinen
17 **Kolumni**, Kirsti Pohjonen
18 **Siveellisyydestä seksuaalisuuteen**, Kirsti Pohjonen
20 **Naisrauha kuuluu kaikille**,
Kirsti Ojala ja Terttu Välikangas
22 **Naisten Ääni**, Maritta Pohls ja Tuija Rannikko
24 **Pieniä elämäntarinoita**, Maija Kauppinen
27 **90-vuotias Nora Lisko**, Pirjo Kukkohovi
28 **Vaasan ooppera juhlii**, Pirjo Kukkohovi
30 **Jokmukkin kulttuurimarkkinoilla**, Raili Ilola
32 **Rinta rinnan -näyttely**, Maija Kauppinen
34 **Sukupuolten tasa-arvo kunnalliskentällä**,
Sinikka Mustakallio
35 **Julkilausuma**
36 **Kirjaviisaat**, Tuulikki Ritvanen, Eeva Säaskilahti ja
Maija Kauppinen
40 **Tilkkuvakka**
43 **Naisliiton hallitus ja yhdistysten puheenjohtajat**
44 **Tornion Minna Canth -seminaari**

Kansikuva: Neleah Nwaeze osallistui Moninaiset äänet -seminaariin tyttäriensä Sarahin (vas.) ja Michellen kanssa. – Kuva: Maija Kauppinen

Päätoimittaja: Maija Kauppinen

Kirjoittajat ja kuvaajat: Raili Ilola, Maija Kauppinen, Seppo Kempainen, Marjatta Keränen, Sinikka Koskinen, Pirjo Kukkohovi, Sinikka Mustakallio, Riitta Mäkelä, Yrjö Nurkkala, Riitta Närhi, Kirsti Ojala, Kirsti Pohjonen, Maritta Pohls, Elisa Putti, Tuija Rannikko, Tuulikki Ritvanen, Nappu Rouhiainen, Ritva Rundgren, Leena Ruusuvuori, Eeva Säaskilahti, Marja-Riitta Tervahauta, Eva Tervonen, Ulla Törne, Terttu Välikangas ja Maria Ylivalkama.

Toimitusneuvosto: Kirsti Pohjonen, Helsinki; Maija Kauppinen, Hämeenlinna, Eva Tervonen, Jyväskylä, Tuulikki Ritvanen, Lahti; Riitta Mäkelä, Oulu; Raili Ilola, Tornio ja Pirjo Kukkohovi, Vaasa.

Julkaisija: Suomalainen Naisliitto ry, Aurorankatu 17 A 11, 00100 Helsinki, 0440 699 277, naisliitto@kolumbus.fi

Toimitus: Maija Kauppinen, Arvi Kariston katu 15 as. 12, 13100 Hämeenlinna, 050 529 2473

Graafinen suunnittelu: Marja Kivelä • **Paino:** Grano Oy, Helsinki 2016 • **ISSN** 0358-8203

Seuraava Minna ilmestyy joulukuussa 2016.

Sivu 5

Sivu 9

Sivu 20

Sivu 34

puheenjohtajalta

Ilman historian tuntemusta ei osaa suuntautua tulevaisuuteen

Hyvät Minnan lukijat, Naisliiton nykyiset ja tulevat jäsenet!

Tänä vuonna 1. lokakuuta tulee kuluneeksi 110 vuotta siitä kun Suomeen tuli voimaan uusi vaalilaki, joka takasi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kaikille 24 vuotta täyttäneille kansalaisille. Siihen viittaa myös Suomalaisen Naisliiton tämän vuoden teema Naisten Ääniä 110 vuotta. Vaalilaki takasi suomalaisille naisille ensimmäisenä maailmassa täydet poliittiset oikeudet, sillä – toisin kuin sisaremme Uudessa Seelannissa ja Australiassa – saimme myös vaalikelpoisuuden.

Ensimmäiset vaalit järjestettiin 15.-16.3.1907, ja 67 naisehdokkaasta valittiin 19 eduskuntaan. Heidän joukossaan oli vain kaksi nuorsuomalaista, Lucina Hagman ja Alli Nissinen. Tämä oli suuri pettymys, sillä muun muassa tohtorit Tekla Hultin ja Maikki Friberg jäivät valitsematta. Tämä takaisku johti Suomalaisen Naisliiton perustamiseen 2.–3. kesäkuuta 1907 eli vain muutama kuukausi vaalien jälkeen. Liiton tehtävänä oli valistaa naisia äänestämisen tärkeydestä ja erityisesti naisehdokkaiden

äänestämisestä. Äänioikeus toi myös suuren vastuun. Tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta oli saatava sekä maaseudun että kaupunkien naisille.

Historian tuntemisen tärkeyden antoi sysäyksen myös pari viikkoa sitten näkemäni elokuva Suffragetit. Se osoitti hyvin, mitä kaikkea ilman naiset olisivat, ellei olisi ollut rohkeita suffragetteja ja lopulta naisten äänioikeutta. Työolot, aviovaimon asema (täysivaltaisuus lain edessä) ja koulutuksellinen tasa-arvo ovat esimerkiksi vaadituista parannuksista. Silloiset avioliittolait mahdollistivat muun muassa sen, että isä saattoi antaa lapsen adoptioon ilman äidin suostumusta.

Suomen naisten tie täysivaltaiseksi kansalaisiksi ei ollut onneksi väkivaltainen eikä niin

kuoppainen kuin brittiläisten sisartemme, sillä kansallinen yhtenäisyys ja itsenäisyyden tavoite vaati naisiakin mukaan. Naiset ja naisjärjestöyhteistyö ovat olleet tärkeä osa nykyistä Pohjoismaista hyvinvointivaltion kehittämisessä. Myös epäpoliittisten ja poliittisten järjestöjen yhteistyö on pohjoismaissa ollut hyvä ja toimiva käytäntö. Suomalainen Naisliitto jäsenyhdistyksineen on ollut kehityksen eturintamassa ja ajanut naisten oikeuksia sen lisäksi, että on muistanut naisjärjestöjen perinteisen työn, hyvän tekemisen. Varsinkin alueelliset osastot ovat edelleen sitä kiitettävästi tehneet; vanhustyö on tärkeä osa liiton vapaaehtoistointia. Kiitos siitä.

Ensi vuonnakin meillä on syytä juhlaan. Muistamme maailman ensimmäisiä naiskansanedustajia, jotka aloittivat työnsä 30.6.1907. Voisiko ensi vuoden teema olla 110 vuotta naistekojä? Voisimme nostaa perustajajäsentemme aikaansaannoksia esiin ja juhlaa niitä esimerkiksi kesäjuhliissa Aulangolla. Samalla juhlimme 110 Suomalaista Naisliittoa. Tulisit-teko mukaan?

Leena Ruusuvuori
Suomalainen Naisliitto,
puheenjohtaja

SYRJINTÄ ON ISO ESTE KOTOUTUMISELLE

Ihmisoikeusliiton pääsihteeri Kaari Mattila kutsui naisjärjestöjä ehkäisemään maahanmuuttajanaisten syrjintää ja auttamaan heitä kotoutumaan Suomeen.

– Kuulun etuoikeutettuihin naisiin ihonvärini, korkean koulutukseni ja suomalaispassini ansiosta, aloitti valtiotieteen tohtori Kaari Mattila, Ihmisoikeusliiton pääsihteeri, puheenvuoronsa maahanmuuttopolitiikasta. – Olen opiskellut monessa maassa, muun muassa Intiassa ja Belgiassa. Pääsen joka puolelle maailmaa, ja tervetulleksikin minut toivotetaan usein.

Kaikki naiset eivät ole yhtä onnekkaita. Eivät esimerkiksi maahanmuuttajanaiset. Tosin hekin ovat keskenään erilaisia.

Samoin syrjintä. Sekin on erilaista ja sen tunnistaminen on vaikeaa.

– Yhteistä sille on, että Suomessa monet ei-valkoiset kohtaavat syrjintää. Heihin kuuluvat myös Suomessa syntyneet saamelaiset ja romanit.

Oikeutta elää ilman syrjintää turvaavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja kansallinen lainsäädäntö.

Työhyväksikäyttö on vaikea ongelma

Ihmisoikeusliitto on tutkinut maahanmuuttajanaisten kohtelua ja havainnut monia ongelmia. Yksi niistä on työhyväksikäyttö, joka koskee naisten

ohella myös miehiä ja josta puhutaan liian vähän. Yleisintä se on siivous- ja ravintola-alalla, mutta myös kodeissa on ulkopuolista työvoimaa.

– Työntekijän riippuvuus työnantajasta voi olla täydellinen orjasuhde, Kaari Mattila toteaa. Varsinkin määräaikaisella oleskeluvalla tulleet ovat vaaravyöhykkeessä. Usein ensimmäistä oleskelulupaansa hakeva työntekijä ei ole vielä Suomessa eikä voi vaikuttaa omiin elinoloihinsa ja palkkaansa, vaan on työnantajansa armoilla. Viranomaisetkin luottavat työnantajiin liikaa.

Myös palvelijoiden käyttö kotiapuna tulee lisääntymään, kun tuloerot kasvavat. Se on yleistä keskiluokkaisissa perheissä jo nyt Keski-Euroopassa, ja Suomi seuraa perässä. Kaari Mattila huomautti, ettei tämä ole huono asia, mikäli siihen ei liity riistoa eikä huonoa kohtelua kuten Intiassa, johon hän tutustui tehdessään kehitysmaatutkimukseen liittyvää väitöskirjaa kotitöiden järjestämisestä Jaipurissa.

Nykyään häntä hätkähdyttää, että Euroopassa, esimerkiksi Italiassa, Ranskassa ja Iso-Britanniassa, työnantajat puhuvat palvelijoistaan jo samoin kuin kastilaitoksen Intiassa.

Ihmisten liikkumista ei voi pysäyttää

Kaari Mattila arvosteli myös Suomen maahanmuuttopolitiittista ohjelmaa, joka on puutteellinen ja jopa ristiriitainen.

Pohditaan, miten Suomeen saataisiin uutta verta, mutta ei edes tiedetä, miten laittomiin maahanmuuttajiin suhtaudutaan.

Suomen maahanmuuttopolitiikka on myös hyvin eliittistä. Virallinen Suomi haluaa keskiluokkaisia, koulutettuja maahanmuuttajia, mutta kun heitä tulee, ollaan sormi suussa. Esimerkiksi iranilaiset miesinsinöörit passitetaan lähihoitajiksi ja monet koulutetut naiset joutuvat palkattomiin töihin.

Jotta tämä muuttuisi, työpaikkojen on tultava moninaisiksi ja työnantajien rekrytoitava maahanmuuttajia.

Myös viranomaisten suhtautuminen perheiden yhdistämiseen on keinoa. – Maahanmuuttajaa on autettava saamaan perhe luokseen. On epäinhimillistä pitää hänet erossa rakkaitaan.

Työsuojelupolitiikka ja maahanmuuttopolitiikka pitäisi saada yhteen, sillä maahanmuutto tulee Kaari Mattilan mukaan lisääntymään.

– Ihmisten liikkumista ei voi pysäyttää. Suomi ja koko Eurooppa tulevat 50 vuoden päästä näyttämään hyvin erilaisilta. Maahanmuuttoa pitäisikin tarkastella pitkällä perspektiivillä.

Vapaaehtoisvoimin ei voida tehdä kaikkea.

Naisjärjestöillä tärkeä tehtävä

Vaikka moni nykyisistä maahanmuuttajanaisista pärjää Suomessa hyvin, myös väliinputoja on.

– Tehtäväni ihmisoikeusjärjestön edustajana on epäkohtien esiin nostaminen, Kaari Mattila luonnehti työtään.

– Heitä ovat esimerkiksi Etelä-Aasiasta tulleet naiset, joiden avioliitto on järjestetty. Naiset, jotka eristetään kotihinsa kielitaidottomina ja ilman rahaa. Naiset, jotka kokevat väkivaltaa. Tytöt, joita on silvottu tai joita uhataan, Kaari Mattila luettelee.

Tyttöjen ympärileikkaaminen onkin ongelma, jota Suomen valtio ei ole riittävästi huomioinut.

– Se on arabimaissa edelleen hyvin yleistä. Esimerkiksi Egyptissä yli 90 prosenttia nai-

sista silvotaan, ja yli 70 prosenttia Eurooppaan tulevista naisista ovat silvottuja. Nämä naiset tarvitsisivat sekä terveyshoidollista että psykofyysistä tukea.

Näitäkin vaikeampaa on tunnistaa vähemmistöjen vähemmistöjä: vammaisia, kotimaassaan kidutettuja ja ikäänntyneitä maahanmuuttajanaisia. He eivät osaa hakea apua, eivätkä edes tiedä, mitä palveluja on tarjolla.

Heille kuten kaikille muillekin maahanmuuttajanaisille

järjestöt voisivat nyt ojentaa auttavan kätensä. Kaari Mattila ehdotti, että ne kutsuisivat maahanmuuttajia riveihinsä.

– Nämä naiset tarvitsevat tukea ja ystävyyttä, eivät sääliä eivätkä ylikävelyä. He haluavat kuulla suomalaisista tavoista, laeista, ihmisoikeuskäytännöistä.

Suomi on vahva oikeusvaltio ja vahva ihmisoikeusvaikuttaja. Miksi emme jakaisi tätä hyvää muille! •

Ihmisoikeusliitto

on vuonna 1979 perustettu uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton ihmisoikeusjärjestö. Se seuraa Suomen ihmisoikeustilannetta ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Toiminta perustuu kaikkien ihmisten kunnioittamiseen, yhdenvertaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen YK:n ihmisoikeusjulistuksen, kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja Suomen perustuslain turvaamien perusoikeuksien mukaan.

Työntekijöitä Ihmisoikeusliitossa on 15, ja heillä on useita äidinkieliä.

MAAHANMUUTTAJANAISET TOIVOVAT KIELIKYLPYJÄ

Monika-Naisten aiheena Minna Canth -seminaarissa oli maahanmuuttajanaisten kotoutuminen. Liiton toiminnanjohtaja Jenni Tuominen esitteli liiton toimintaa, ja maahanmuuttajataustaiset naiset kertoivat kokemuksistaan Suomessa.

– Monika-Naiset liitto ry on perustettu vuonna 1998, Jenni Tuominen aloitti. Se on valtakunnallinen, sosiaalialalla toimiva monikulttuurinen naisjärjestö, joka edistää maahanmuuttajataustaisten naisten tasa-arvoista asemaa ja osallisuutta Suomessa sekä ennaltaehkäisee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Maahanmuuttajanaisten kotoutumista liitto edistää kehittämällä ja tarjoamalla kotouttavaa toimintaa, jolla tuetaan heidän yhteiskunnallisia taitojaan ja työllistymistä sekä ennalta ehkäistään ongelmia.

Liitossa on 25 kokopäiväistä työntekijää, joista 70 prosenttia on syntynyt muualla kuin Suomessa. Toimintaan osallistuu heidän lisäksi kuutisenkymmentä vapaaehtoista, muun muassa **Celestine Vita-Buba** ja **Tiiu Holappa**, joille myönnettiin Vuoden isovanhempi 2015 -tunnus. Palveluja liitto tarjoaa 13 eri kielellä.

Jenni Tuominen kertoo, että Monika-Naiset on monitaustainen työyhteisö, jossa kantasuomalaiset ovat vähemmistönä.

Toimintaa rahoittaa Raha-automaattiyhdistys, opetus- ja kulttuuriministeriö ja Helsingin kaupunki.

Kotoutuminen vaikeaa koulutetullekin

Maahanmuuttajanaiset ovat Jenni Tuominen mukaan hyvin heterogeeninen ryhmä.

– Tulijoiden joukossa on esimerkiksi niitä, joilla on korkeakoulututkinto, ja niitä, jotka eivät osaa lukea eivätkä kirjoittaa. Naisten kotoutumiseen vaikuttaakin moni asia, muun muassa ikä, lähtömaa, Suomeen muuton syy, perhetilanne, kulttuuritausta ja koulutus.

Parhaiten kotoutuvat ne, jotka ovat kielitaitoisia, koulutettuja ja joiden on helppo solmia luontevia kontakteja kantaväestön kanssa. Tosin myös koulutetun maahanmuuttajataustaisen naisen on vaikeampaa työllistyä kuin kantasuomalaisen. Sen ovat kokeneet myös seminaariin osallistuneet maahanmuuttajanaiset, esimerkiksi virolaistustainen Tiiu Holappa on kasvatustieteiden maisteri.

– Työttömyyteen on monta syytä, Jenni Tuominen kertoo. – Esimerkiksi työnantajien korkeat kielitaitovaatimukset ja asenteet sekä ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastamisen vaikeus suomalaistutkintoihin.

Joukossa myös luku- ja kirjoitustaidottomia

Vaikeinta on asiantuntijan mukaan niiden maahanmuuttajanaisten kotoutuminen, joiden lähtömaassa sukupuolten tasa-arvoasiat ovat erilaisia kuin vastaanottavassa maassa.

– Nämä naiset ovat usein huonosti koulutettuja ja saattavat olla jopa luku- ja kirjoitustaidottomia. Naisten ja tyttöjen elämänpääriksi jää helposti vain koti, jolloin yhteiskunnallisen syrjäytymisen riski on suuri. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ne maahanmuuttajanaiset, jotka ovat väkivallan traumatisoimia ja kokevat syrjintää sukupuolensa ja etnisen alkuperänsä vuoksi sekä kanta-

Maahanmuuttajataustaisilla naisilla oli viesti suomalaisille: – Olemme tavallisia naisia, aivan erilaisia kuin minkä kuvan media meistä antaa.

väestön että oman etnisen yhteisönsä keskuudessa.

Kotouttamisen tavoitteena on Jenni Tuominen mukaan luoda maahanmuuttajille itsenäisen ja tasavertaisen kansalaisuuden vaatimat valmiudet.

– Maahanmuuttajamiesten ja -naisten ongelmat ovat osittain erilaisia, mikä pitäisi ottaa huomioon kotouttamistoimia suunniteltaessa, hän totesi. – Maahanmuuttajaperheissä naiset kantavat usein päävastuun kotitöistä ja lasten kasvatuksesta, minkä vuoksi heidän mahdollisuutensa osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan ovat rajalliset. Siksi onkin tärkeää, että he saavat omakielistä tukea ja tietoa omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan heti kotoutumisen alkuvaiheessa.

Vuoden isovanhempi -tunnuksen saivat vuonna 2015 Celestine Vita-Buba (oik.) ja Tiiu Holappa.

Jatkuu seuraavalla sivulla.

Tavoitteena Yes we can

Pitkään Suomessa asuneet ja tänne hyvin kotoutuneet seminaariin osallistuneet Monika-Naiset pitivät onnistuneen kotoutumisen tärkeimpinä edellytyksinä suomen kielen taitoa ja työllistymistä. Esimerkiksi

edellä mainitut Celestine Vita-Buba ja Tiiu Holappa tarjoavat maahanmuuttajaaideille lastenhoitoapua, jotta nämä voivat osallistua suomen kielen kursseille, suorittaa ammatillisia opintoja ja lopulta työllistyä. Näin he voivat osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan ja tukea

myös omien lastensa kotoutumista. Muuten on vaarana, että syrjäytyminen siirtyy sukupolvelta toiselle.

Jenni Tuominen toivoo, että Suomeen syntyy vahva moniääninen naisliike, jotta naisten ääni vahvistuu ja me uskallamme sanoa: – Yes we can! •

Puhukaa meille suomea

MC-seminaarin lopuksi kuultiin viisi Mupeaa kertomusta viideltä upealta maahanmuuttajanaishelta: kahdelta isoäidiltä ja kolmelta äiti-ikäiseltä. He olivat Celestine Vita-Buba, Tiiu Holappa, **Dejana Kostic-Meränen**, **Neleah Nwaeze** ja **Zainab Hydra**.

Kaikilla heillä on erilainen tausta. Kaksi oli tullut Suomeen rakastuttuaan suomalaiseen mieheen, muut paenneet kotimaansa turvattomia oloja ja väkivaltaa. Kaikilla oli erilaiset kohtalot ja erilaiset puheenvuorot, mutta kuitenkin sama viesti:

– Puhukaa meidän kanssamme, sillä haluamme oppia käyttämään suomen kieltä. Antakaa meille työtä, ei sosiaaliapua, sillä haluamme elättää itsemme ja lapsemme. Me olemme suomalaisia.

Vaiikka suomen kielen oppiminen on ollut haaste kaikille näille naisille, oli yllättävää kuulla, ”ettei se suomen kieli niin vaikeaa ole”. Vain me alkuasukkaat toistamme oman kieleemme vaikeutta kuin mantraa. Vaikeus on maahanmuuttajan kohdalla enemmänkin sitä, ettei hän pääse käyttämään kieltä, koska emme keskustele hänen kanssaan! Kaikki naiset olivat samaa mieltä kuin me suomalaisetkin: kielen oppiminen on välttämätöntä. Kuu-lijoi-joita kosketti erityisesti se, että he kokivat ulkopuolisuutta, koska heille ei puhuta.

Kielen oppiminen ei kestä kauan, jos sitä voi säännöllisesti harjoitella. Tässä naiset ovat kekseliäitä. Zainab Hydra käy kahviloissa kuuntelemassa suomenkielistä puhetta, Tiiu Holappa taas opettelee koiran kanssa.

Kaikki nämä naiset ovat sisukkaita ja sinnikkäitä. Koska entisessä kotimaassa hankittu koulutus, edes akateeminen tutkinto, ei mahdollistanut sitä vastaavaa työtä Suomessa, mikä tahansa työ on kelvannut heille. Se on ollut keittiötyötä, siivousta, lasten ja sairaiden hoitoa. Päätyöt ovat arkea.

Naisten puheet paljastivat myös, että suomalaiset eivät osaa hyödyntää maahanmuuttajien koulutustaustaa. Miltä kuulostaa, että 20 vuotta Englantia Kongossa opettanut ja psykologiaa ja didaktiikkaa Belgiassa opiskellut pääsee meillä vain keittiöapulaiseksi?

Työuransa jo päättäneet isoäidit Celestine Vita-Buba Kongosta ja Tiiu Holappa Virosta työskentelevät edelleen, mutta nyt vapaaehtoisina Monika-Naisten liitossa, jossa he auttavat nuorempia naisia rakentamaan omaa elämäänsä. He haluavat maksaa velkansa eli sen, mitä itse aikoinaan Suomelta ja suomalaisilta saivat.

Naaiset ovat olleet Suomessa jo useita vuosia ja kokevat olevansa suomalaisia. Gambialainen Neleah Nwaeze jopa pyytää:

– Älkää pitäkö minua maahanmuuttajana. Olen suomalainen nainen. Puhukaa minulle suomea.

Neleah Nwaeze on asunut Suomessa 17 vuotta, opiskellut Tampereella sosionomiksi ja työskentelee nyt sosiaaliohjaajana. Hän halua olla ihan tavallinen nainen, joka on nätti ja iloinen, riitelee välillä miehensä kanssa ja kasvattaa Suomessa syntyneet lapsensa suomalaisiksi. Ja on onnistunut ainakin kielessä, sillä seminaariin äitinsä kanssa osallistuneet Sarah ja Michelle puhuivat hyvää suomea.

TEKSTI RIITTA NÄRHI
KUVA: MAIJA KAUPPINEN

Sanomalehdissä maahanmuuttajanaisia tarkastellaan ulkopuolelta, heidän omaa ääntään saamme harvoin kuulla, kävi ilmi Kaarina Hazardin alustuksesta.

Vapaa toimittaja, juontaja ja näyttelijä Kaarina Hazard osaa ottaa yleisönsä. Näin kävi myös Minna Canth -seminaarissa MoniNaiset Äänet, jossa hän valotti maahanmuuttajanaisten roolia printtimediassa.

Tutustuessaan sanomalehtien teksteihin Kaarina Hazard on havainnut, että Suomeen saapuneista käytetään monenlaisia termejä, joilla on myös erilaiset sisällöt.

– Ulkomaalaiset-termiä käytettäessä uutisissa ulkomaalainen mies on uhkaava, toimiva, rikollinen, suosittu, ihana, houkutteleva, seksikäs. Ulkomaalainen nainen puolestaan on varas, huijari, tasokas, jännittävä ja itseään kauppaava. Tausaltaan hänet mainitaan usein ukrainalaiseksi tai tsekiksi.

Maahanmuuttajat pääsevät itse harvoin puhumaan

Maahanmuuttajamiehiä mediassa kommentoivat Kaarina Hazardin mukaan kantasuomalaiset naiset, jotka kertovat kokemuksistaan ja peloistaan sekä esittävät näkemyksiä näiden työllistämistä. Maahanmuuttajanaisia sen sijaan kuvaavat viranomais- ja järjestötahot, ”virallinen Suomi”, ulkopuolelta ja lähinnä tiedonjaon näkökulmasta.

– Maahanmuuttajamiehet ovat mediassa puolisoita, sek-

– Suomalaiset naiset käärivät hihansa ja auttavat maahanmuuttajanaisia ja -miehiä, Kaarina Hazard totesi, mutta kysyi, missä ovat auttavat suomalaismiehet. – Miksi heidät rajataan ulos?

Maahanmuuttajanaisten ääni ei kuulu mediassa

suaalisia vallankäyttäjiä, uhkia, käsikäsikäyviä, terroristeja, maahanmuuttajanaiset puolestaan vaimoja, sankariäitejä tai silvottuja uhreja, toimittaja tiivistä. Miehet toimivat ja liikkuvat, naiset vain ovat.

Turvapaikanhakija on mediassa viranomaisten käyttämä tekninen termi. Media kertoo heistä tarinoita pakolaisalueilla.

Kaarina Hazard totesi, että termi pakolainen ei ole enää elävä sana. Se tuli häntä vastaan vain, kun uutisoitiin vuoden pakolaismiehestä ja -naisesta. Turvapaikanhakija on korvannut termin pakolainen.

Juttujen kärki on työllistyminen

Kaarina Hazardin havaintojen mukaan media kertoo maahanmuuttajista vain meidän kantasuomalaisien näkemyksinä. Sanomalehdet raportoivat maahanmuuttajista tehdyistä tutkimuksista, mutta eivät lähesty heitä ihmisinä. Kun maahanmuuttajasta tehdään juttua, hänen vieressään on kantasuomalainen, viranomainen tai

avustustyöntekijä, joka kertoo, ja maahanmuuttaja on hiljaa.

– Juttujen kärkenä on useimmiten työ, toimittaja eritelteli. Pohditaan, haluaako maahanmuuttaja työhön ja miten hän työllistyisi, onko hän oppivainen ja haluaako tehdä parhaansa.

Maahanmuuttaja on hyvä, jos hän haluaa muuttua meiksi. Silloin häntä siteerataan, kun hän kiittää suomalaista yhteiskuntaa. Julkisuutta saa, jos on oikein kunnollinen ja nöyrä.

– Tällaisilla jutuilla maahanmuuttajista rauhoitellaan suomalaisia, sanoi Kaarina Hazard. – Todetaan, että he ovat kesyjä, eivät yhtään pelottavia. Skandaaliuutiset ovat sitten asia erikseen.

Kaarina Hazard ihmetteli myös, miksei maahanmuuttajanaishelta koskaan kysytä, mitä mieltä hän on vaikkapa Marimekon kevään uudesta kuosista. Ei kysytä, mitä hän naisena ajattelee erilaisista asioista.

– Milloin maahanmuuttajanaishelta annetaan mediassa elämä? Kaarina Hazard kysyy. •

LAHDESSA LUETAAN YHDESSÄ

Luetaan yhdessä oli ensimmäinen paikka, missä aloin opiskella suomea ja sain tukea ja toivoa. En pelkää sanoa väärin. Vastauksille ei naureta.

Tällaisista palautteista kuka tahansa opettaja olisi kiitollinen. Kiitokset menevät yli 400 vapaaehtoiselle opettajalle pian sadassa opiskelijaryhmässä, jotka toimivat Zonta-naisten vuonna 2004 aloittamassa, nyt Akateemisten Naisten hallinnoimassa Luetaan yhdessä -hankkeessa ympäri Suomea.

Vieriovetusta ja ystävyysuhteita

Iloinen puheensorina täyttää Lahden kansanopiston luentosalin jo hyvissä ajoin ennen opetuksen alkua.

– Lahdessa ryhmät tapaavat kaksi kertaa viikossa kaksi tuntia kerrallaan, kertoo opettaja **Sinikka Koskinen**. Vaikka oppilaiden eikä opettajienkaan tarvitse ilmoittautua etukäteen – kukin tulee silloin kun hänelle sopii – paikalla on keskimäärin 20 oppilasta ja 10–15 ohjaajaa, joista suurin osa on eläkkeellä olevia opettajia.

Opetus on hyvin vapaata, yksilöllistä ja käytännölläheistä. Täytetään kaavakkeita, käydään läpi arkisen elämän tilanteita ja niissä selviämistä. Opetuksessa käytetään muun muassa Opetushallituksen, OPH:n, suomen kielen kuvasanakirjaa Aamu, minkä lisäksi

luetaan tietokoneelta tai lehdistä uutisia ja keskustellaan niistä. Jokaisen oma taso ja elämäntilanne voidaan ottaa hyvin huomioon.

Ryhmissä syntyy myös läheisiä ystävyysuhteita ja harrastuksia. Äidit voivat ottaa lapsensa mukaan tunneille. Miehet suhtautuivat ensin epäilevästi ja halusivat valvoa mitä tunneilla tapahtuu. Luottamus on kuitenkin saatu aikaan, ja miehille perustettu omat ryhmät.

Kansallisuuksien kirjoja

Lahdessa ryhmissä käy opiskelijoita monesta maasta: afgaaneja, kurdeja, somaleja,

Mei Dong ja opettaja Sinikka Koskinen lukevat www.infopankki.fi -sivuja. Ystävyysuhde on selvästi aistittavissa.

thaimaalaisia, afrikkalaisia ja monia muita. Kiinalainen **Mei Dong** kertoo olleensa myös isommissa Koulutuskeskus Salpauksen järjestämissä kieltenopetusryhmissä. Hän kertoo kyselleensä rohkeasti epäselvistä asioista, mitä monetkaan eivät tee, ja oppiminen kärsii. Hän on ikionnellinen Luetaan yhdessä -ryhmästä, jossa käy kaksi kertaa viikossa ja josta toteaa: – Hyvä koulu, hauskat opettajat.

Iloinen opetusryhmä Lahden kansanopistossa: opettaja Arja Ruoppila (vas.), Namwon Mantsinen, Boonnum Koponen ja Sakorn Paajanen

Mei Dong on ammatiltaan tanssinopettaja, mutta kielivaikeuksien vuoksi työtä on ollut vain muutamia pätkiä. Hän olisi kovasti kiinnostunut myös oppaan työstä, mutta siihen vaaditaan vielä paljon opiskelua. Puhumisen rohkeutta häneltä ei puutu. Täällä hän saa opastaa ryhmäläisille pienen alkuverryttelyn ennen oppituntia.

Monet opiskelijoista korostavat, että pienryhmässä he oppivat paljon uusia sanoja ja lauseita. He eivät oikein tunne selviävänsä isossa ryhmässä. Jos joku asia jää epäselväksi, jatkoakaan ei ymmärrä. Heidän laillaan monet käyvät intensiiviryhmissä, mutta tulevat op-

pimaan lisää Luetaan yhdessä -tunneille. Auroras-ryhmä tarjoaa opetusta ulkomaalaisille yliopistotutkinnon suorittaneille.

Ei rahasta vaan rakkaudesta

Opettajille järjestetään työnhajustapahtumia. Raha-automaattiyhdistys, RAY, avustaa valtakunnallisesti toimintaa summalla, jolla katetaan yhden henkilön henkilöstökulut sekä tilavuokria, materiaalilaskuja yms. Lahden kansanopiston maahanmuuttajien kouluttamiseen erikoistunut opettaja antaa arvokasta apua. Opisto pitää vapaaehtoisia opettajakuntaansa

kuuluvina; he voivat osallistua talon koulutuksiin ja muihin tilaisuuksiin.

Opettajat eivät saa palkkaa eivätkä oppilaat matka- ym. korvauksia. Opettajat korostavat, että työ on hauskaa ja antoisaa. Vapaaehtoisesti tulevat oppilaat ovat innokkaita ja vastaanottavaisia, ja heiltä oppii itse paljon. Heidän ongelmansa saattavat jäädä vaivaamaan mieltä. Usein asia ratkeaa vain ottamalla oppilasta kädestä ja viemällä hänet apteekkiin, kauppaan tai terveyskeskukseen. •

Lue lisää
www.luetaanyhdessa.fi

– Suomalainen Naisliitto valjastettiin valistamaan naisia. Olkaa siis valistetut, avasi Anneli Mäkinen seminaarin.

NAISTEN ÄÄNIÄ 110 VUOTTA

Suomalainen Naisliitto perustettiin 109 vuotta sitten valistamaan naisia. Työ jatkuu.

Suomen naiset saivat äänioikeuden 110 vuotta sitten. Sen kunniaksi Suomalainen Naisliitto järjesti Kaisaniemen ajan-kohtaisseminaarin, jossa puhuttiin menneestä vuosisadasta mutta myös tulevaisuudesta. Puhujina oli neljä alansa tietäjää, joita kuunteli ja kommentoi yli sata aktiivista naista.

Professori **Irma Sulkunen** kertasi puheenvuorossaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden monivaiheista historiaa Suomen eduskunnan ensimmäisiin naisedustajiin saakka. Kirjailija **Kirsti Manninen** luotasi naisen asemaa hellan ja päätteen välissä. Tulevaisuudesta kansanedustaja **Sirkka-Liisa Ant-**

tilan viesti oli, että tasa-arvon lakipisteeseen on yhä matkaa. Aseksi sinne kirjailija **Saara Särmä** ehdotti hauskuutta, joka on selviytymisstrategia, kun pää on lasikatossa.

Seminaarin avasi Naisliiton koulutustoimikunnan jäsen **Anneli Mäkinen** ja sen päätti Naisliiton puheenjohtaja **Leena Ruusuvoori**. Juontajana toimi **Nappu Rouhiainen**, koulutustoimikunnan puheenjohtaja.

19 naisedustajaa ensimmäiseen eduskuntaan

Äänioikeuden vaiheet ovat olleet Irma Sulkusen mukaan eri

Irma Sulkusen (vas.) mielestä opettajilla oli keskeinen asema naisten aktivoijina. Keskustelukumppanina-Marjut Tuominen Naisliiton Helsingin yhdistyksestä.

maissa erilaisia sen mukaan, onko kysymyksessä kunnalliset, osavaltion vai koko valtion vaalit, ketä äänioikeus koskee ja sisältyykö siihen oikeus asettua ehdokkaaksi.

– Kansalaiskelpoisuudelle on määritelty kriteerejä, jotka saavat äänestää ja olla ehdokkaana. Erottelevia tekijöitä ovat olleet yhteiskuntaluokka, sukupuoli, varallisuus ja uskonto, Irma Sulkunen totesi ja muistutti, että uskonto rajoitti yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta Suomessakin vielä vuonna 1917, jolloin vasta juutalaiset saivat täydet kansalaisoikeudet.

Naiset saivat vuonna 1906 Suomessa, ensimmäisinä Euroopassa, valtiollisissa vaaleissa yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden sekä oikeuden asettua ehdokkaaksi. Tuolloin myös miehet saivat samat oikeudet, sillä säätyihin eli aatelisiin, papistoon, porvaristoon ja talonpoikiin kuulumattomilla miehillä ei ollut aikaisemmin valtiollis-

eduskuntaan. – Se oli kansainvälisestikin häkellyttävä saavutus, Irma Sulkunen korosti.

Kansalaisten yleinen ja yhtäläinen kunnallinen äänioikeus toteutui Suomessa 1917. Omaisuuttaan hallitsevilla, naimattomilla ja kunnallisveroa maksavilla naisilla tämä äänioikeus oli ollut jo aikaisemmin.

– Suomi oli 1900-luvun alussa 90-prosentisesti pien-tilavaltainen maatalousmaa. Maataloudessa miehet ja naiset työskentelivät tasa-arvoisesti ja rinnakkain oman tilansa hyväksi. Uusi Seelanti ja Australia olivat siirtolaisten asuttamia. Naiset työskentelivät tasa-ar-

Suomen eduskunta kokoontui 1. kesäkuuta Naisten äänioikeuden 110-vuotisjuhlaistuntoon, jonka teemana oli Tasa-arvo vakauden ja kehityksen edistäjänä.

ten vaalien äänioikeutta.

Jo tätä ennen eli vuonna 1893 naiset Uudessa Seelannissa olivat saaneet yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden ja Australiassakin vuonna 1902, muttei oikeutta asettua vaaleissa ehdokkaaksi. Tätäkin ennen eli jo vuonna 1838 naiset olivat saaneet äänioikeuden Pitcairnin saarilla, Britannian piskuisessa siirtokunnassa eteläisellä Tyynellä valtamerellä.

Suomessa vuoden 1907 valtiollisissa vaaleissa valittiin 19 naisedustajaa 200-jäseniseen

voisesti miesten rinnalla selviytyäkseen uusissa olosuhteissa, Irma Sulkunen nosti esiin tasa-arvon yhtäläiset perinteet Suomessa ja toisella puolen maapalloa.

Naisasialiike rousväenyhdistysten perintöä

Jo 1700-luvulta lähtien eli ennen puolueiden syntyä olivat naiset olleet suomalaisissa herätysliikkeissä etulinjassa.

Jatkuu seuraavalla sivulla.

teiskuntaluokan naisille. Irma Sulkusen mukaan suurlakko 1905 havahdutti suomalaiset vaatimaan vaaleissa yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta kaikille naisille ja miehille.

Suomen eduskunnan 19 ensimmäistä naisedustajaa yhdisti opettajuus, toimittajuus, poliittinen aktiivisuus laidasta laitaan ja raittiusliike. He kaikki olivat tottuneet esiintymään julkisuu-

– Hella edustaa kaikkea kotona tehtävää työtä, Kirsti Manninen (oik.) avasi puheensa otsikkoa Työväen Arkiston erikoistutkijalle Marjaliisa Henttilälle.

– Myöhemmin heidät on dumpattu alas, Irma Sulkunen totesi ironisesti.

Suomen vähitellen teollistuessa ja kaupungistuessa naiset työskentelivät tupakkatehtaissa ja leipomoissa mutta myös rakennus- ja metalliteollisuudessa. Palvelijatar ammattina on 1900-luvun taitteen ilmiö.

1840-luvulla syntyneet rouvasväenyhdistykset olivat suomalaisen yhteiskunnan ylempien kerrosten toimintaa, jonka tavoitteena oli avustaa ja aktivoida naisia. Samalla määriteltiin oikeaa naiseutta, johon kuului äitiys ja kodinhoito, mutta ei miehinen työ.

1800-luvun lopun naisasia-liike jatkoi rouvasväenyhdistysten perintöä. Monet liikkeen aktivistit, kuten Alexandra Gripenberg, ajoivat äänioikeutta naisille, mutta vain tietyn yh-

nessä ja ajamaan asioita paremman tulevaisuuden puolesta. Esimerkiksi Anni Huotari, 10 lapsen äiti, käsityöopettaja ja ompelija, osoitti, että yhteiskunnallinen aktiivisuus voidaan sovittaa yhteen perheen kanssa.

Ensimmäiset naiskansanedustajat saivat Irma Sulkusen mukaan vaalikannatuksensa matkasaarnaajina ja opettajina kansan keskuudesta. 1900-luvun alun naisliikkeen vaikutus heidän valintaansa oli marginaalinen.

Kättennostolla selvisi naisten aseman huima muutos

Kirsti Manninen pani puheenvuoronsa aikana liikettä kuulijoihin. Kättä saatiin nostaa toistuvasti, kun hän tivasi vastausta kysymyksiin, kuinka monen

isoäiti on syntynyt 1800-luvulla, kuinka moni osanottajista on syntynyt ennen toista maailmansotaa tai sen jälkeen.

– Moni sukupolvi on läsnä, oli ensimmäinen johtopäätös.

Samalla tavalla selvitettiin koulutusta, ammatteja ja palveluja. Muutos naisten asemassa tuli näkyväksi. Se näkyi vaikkapa siinä, että valtaosa nuoremmista ikäluokista ei ole laittanut ruokaa päivällä kotona. Ja lähes kaikki pesevät nyt pyykkinsä kotona automaattikoneella.

– Suuri osa isoäideistä on tehnyt työtä kotona. Nyt suurin osa meistä on toisen palveluksessa, Kirsti Manninen summasi.

Kirjailija luotasi naisten asemaa otsikon mukaisesti hellan ja pöydän välissä. Hella tarkoitti kaikkea kotona tehtävää työtä mutta ei päätetyötä, josta saadaan rahaa, toimeentuloa.

Muutokset naisten työmarkkina-asemassa heijastuivat hänen mukaansa suoraan kotitöiden tekemiseen.

– Kun naisten tehdastyö lisääntyi, 12-tuntista työpäivää tekevä ei ehtinyt ruokkia lapsiaan. Ruvettiin järjestämään kansankeittiöitä. Rouvasväen yhdistykset olivat tässä ensinnäkin liikkeellä.

Laiska äiti edistää tasa-arvoa

Lait ja pykälät eivät pysyneet vauhdissa mukana. Koulukeittiöyhdistys perustettiin 1905, mutta lakisääteiseksi kouluruokailu tuli vasta 1948. Ilmainen kouluruokailu tavoitti lukion ja ammattikoulujen oppilaat 1970-luvulla.

– Kun virkanaisten määrä lisääntyi, syntyi uusia urbaaneja ratkaisuja. Työpaikkaruokailu yleistyi 1950-luvulla.

Miina Sillanpää puhumassa eduskunnassa 1907. Tänä vuonna on Miina Sillanpään syntymän 150-vuotisjuhla.

Kotitöitä helpottavien keksintöjen leviämisestä ei ole kuin muutama vuosikymmen. Jääkaapit alkoivat yleistyä kodeissa 1950-luvulla, pakastimet 1970-luvulla ja mikrot 1980-luvulla.

Yksityisiä päiväkoteja alkoi syntyä 1930-luvulla. Vuoden 1973 varhaiskasvatustalain ja laki kotihoidontuesta toivat nämä kunnalliset palvelut kaikkien ulottuville.

Kirsti Mannisella oli kuuloille suositus poikien kouluttamiseksi tasa-arvoon.

– Kun äiti on riittävän laiska, asia edistyy. Kun jokainen teistä on laistanut kotitöistä, jokainen on samalla edistänyt tasa-arvoa, hän nauratti yleisöä.

Tolkun naiset takaamaan tasa-arvon kehitystyötä

– Tasa-arvo ei ole nollasummapieliä, jossa toisen oikeuksien lisääminen olisi toiselta poissa, kansanedustaja Sirkka-Liisa Anttila (kesk) pahoitteli tasa-arvokeskustelun viimeaikaista kärjistymistä.

Samalla hän korosti, miten tärkeää on, että ”me tolkun naiset” olemme mukana vaikut-

Suffragetit hakivat Englannissa äänioikeutta marskien ja jopa pommeilla.

Saara Särmän (oik.) tavoitteena on voimaannuttaa ja vapauttaa naiset. Vasemmalla Nuppu Rouhiainen, seminaarin juontaja. – Kuva: Kukka Lehmusvirta

tamassa siihen, millainen on tasa-arvoinen Suomi tulevaisuudessa.

Tasa-arvotyön tehostamiseen suomalaisilla naisilla on Sirkka-Liisa Anttilan mukaan hyvät lähtökohdat. Tasa-arvon kehityksellä on pitkät juuret historiassa.

– Suomen vuoden 1906 eduskuntauudistus oli maailman radikaalein, kun se antoi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden myös naisille. Vuoden 1907 eduskuntavaaleissa valitut 19 edustajaa ovat maailman ensimmäiset täysivaltaiset vaaleilla valitut naiskansanedustajat. Tätä ennätystä meiltä ei voi kukaan viedä, hän muistutti puheessaan.

Naisjärjestöjen Keskusliiton pitkäaikaisen puheenjohtajuuden juuri jättänyt Sirkka-Liisa Anttila ei itse päässyt sairastumisen vuoksi seminaariin. Hänen puheenvuoronsa luki Suomalaisen Naisliiton puheenjohtaja Leena Ruusuvoori.

Tasa-arvon lakipisteeseen on Sirkka-Liisa Anttilan mukaan yhä matkaa. Tuoreimpiin pettymyksiin hän kirjasi 2015 eduskuntavaalit. Naiskansanedustajien määrä putosi 83:een, kaksi paikkaa. Samapalkkaisuuden edistämiseksi on myös tehty töitä, mutta laihoin tuloksin. Työn ja perheen yhteensovittamisessa riittää niin ikään urakkaa.

Jatkuu seuraavalla sivulla.

Väkivaltaiset miehet saatava hoidon piiriin

Tulevaisuuden toimia Sirkka-Liisa Anttila listasi hallituksen tasa-arvo-ohjelman pohjalta.

– Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisessa työssä on vahvistettava turvakotiverkostoa sekä kehitettävä uhrien tukipalveluja.

Kansanedustaja vauhditti toimia, jotta väkivallan uhreiksi joutuneiden naisten avuksi saadaan ympärivuorokautinen auttava puhelin. Myös ennaltaehkäisyä hän painotti. Naisuhrien tunnistamista voidaan tehostaa systemaattisilla seulonnoilla terveydenhuollon eri pisteissä ja neuvoloissa. Valvontaviranomaisten yhteistyö on tärkeää.

– Väkivaltaa tehneet miehet on saatettava hoidon piiriin, millä estetään väkivallan uusiminen, hän lisäsi.

Ongelmallisten, perinteisten sukupuoliroolikäsitysten purkaminen vaatii niin ikään ponnistuksia.

– Mielikuvat naisille ja miehille sopivista tehtävistä ja aloista muodostuvat varhain. Ne rajoittavat yksilön omien taipumusten ja lahjakkuuksien mukaisia koulutus- ja ammativalintoja. Työelämän sukupuolittuneiden epäkohtien purkamisessa koulutus on siten avainasemassa.

Toimistotöiden automatisointi on osunut erityisesti naisiin ja lisännyt naisten työttömyyttä. Vastapainoksi Sirkka-Liisa Anttila huomautti, että tulevaisuuden töitä antavat alat, joissa ihminen on taidoiltaan ylivoimainen suhteessa koneisiin. Niihin töihin kuuluvat monet sosiaali- ja terveysalan sekä opetuksen työt, joista moni on myös naisvaltainen ala.

Naisilta hän vaati jatkossakin hereillä oloa. Osaamista on kaiken aikaa päivitettävä nykypäivän ja tulevaisuuden tarpeisiin.

Hauskuudesta naisten selviytymisstrategia

– Hauskuus on selviytymisstrategia, kun pää on lasikatossa, tiivistä Saara Särmä ohjenuorakseen. Se on myös keskeistä hänen ja Rosa Meriläisen yrityksen, ajatushautomo Hatun, toiminnassa.

– Naurun keinoin voimme nostaa epäkohtia suuren yleisön tietoisuuteen ja edistää näin tasa-arvoisuutta. Nauru voi olla kevytmielistä hekottelua, keskenkasvuista hihittelyä tai vapauttavaa hohotusta, ja sitä tarvitaan varsinkin politiikkaan.

Naurun voimaan luottava Saara Särmä ei ole mikä tahansa nainen. Omien sanojensa mukaan hän on julkifeministi ja taiteileva tutkija tai tutkiva taiteilija. Väitöskirjansa hän teki toissa vuonna kansainvälisestä politiikasta, jossa pohti naurun ja huumorin roolia maailmanpolitiikassa.

Tänä vuonna Saara Särmä on saanut maailmanlaajuisista julkisuutta kuvablogistaan All Male Panels.

– Kokoon blogiin seminaareja, konferensseja ja kokouksia, joiden esiintyjät ja puhujat ovat pelkästään miehiä. Haluan näin korostaa, kuinka näkyvästi naiset puuttuvat asiantuntija- ja johtotehtävistä

ja merkittävistä tapahtumista.

All Male Panels on osa Saara Särmän ja Rosa Meriläisen Naiset esiin! -kampanjaa, joka on saanut rahoitusta Koneen Säätiöltä.

Ei liian hamppu, ei liian pyntätty

Saara Särmä – sukunimi on hänen isoäitinsä tyttönimi, ei keksitty – osallistui viime kesänä Lontoossa Britannian parlamentin alahuoneessa järjestettyyn seminaariin, jonka aiheena oli naisten ja miesten tasa-arvo politiikassa. Tilaisuuteen Saara kirjoitti Lontoon instituutin pyynnöstä viisi ohjetta, joiden avulla jokainen voi edistää tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa. Ne ovat:

– Kehu nainen tai pari päivässä

– Nainen, älä ota itseäsi liian vakavasti.

– Ota haltuun oma asiantuntijuutesi.

– Ota tilaa pokkana.

– Älä pelkää mokaamista.

Saara Särmä noudattaa tietysti myös itse ohjeitaan. Kehuu naisia heidän onnistumisistaan. Pukeutuu arvokkaaseen kansainväliseen konferenssiin pinkkiin rimpsumekkaan, mutta huolehtii, että on valmistanut esityksensä hyvin. Ei mene kasaan, vaan ottaa tilan haltuunsa ja käyttää rohkeasti puheenvuoroja. Tutustuu estoitta uusiin, mielenkiintoisiin ihmisiin ja muistaa mokata itsensä ainakin kerran päivässä, sillä siitä oppii paljon.

Lisää ohjeita löytyy Saara Särmän ja Rosa Meriläisen Anna mennä -kirjasta, joka ilmestyy syksyllä.

Saaran puheenvuoro sai kiitosta liittomme kunniapuheenjohtaja **Leena Krohnilta**:

– On hienoa olla seminaarissa, jossa ei vain puhuta vaan annetaan keinoja. •

KIRSTI POHJONEN

Kuka päättää tulevaisuuden suunnasta

mitä niiden pitäisi tai ei pitäisi tehdä. Äärimmäinen uhkakuva on, että keinoäly pyyhkäisee ihmislajin pois, joko vahingossa tai tarkoituksella.

Erityistä huomiota onkin tutkijoiden mukaan kiinnitettävä nyt siihen, että päätöksentekijät ja tavalliset kansalaiset voivat osallistua keskusteluun tulevaisuuden suunnasta.

Samaa tähdentää Aalto-yliopiston kyberturvallisuuden professori **Jarno Linnell**. Hänestä teknologian kehittämisen tulokset määrittävät koko ihmiskunnan tulevaisuutta. Teknologian kehityksen ymmärtäminen on siksi nähtävä yhtenä kansalaisosaamisen alueena. Perustelukin on selvä: vain ihmiset voivat tehdä eettisiä ja moraalisia valintoja.

Tässä naisjärjestöillä on kopin paikka. Naisjärjestöjen Keskusliitto kymmenine jäsenjärjestöineen voisi viritellä tulevaisuuskeskustelua ympäri maata. Naisten ja naisjärjestöjen on oltava nyt valppaina. On vahdittava, että tulevia eettisiä ratkaisuja eivät valmistele eivätkä toteuta vain miehet. Naisille pitää taata tasapuolinen edustus kaikilla areenoilla, joilla vaikutaan tulevaisuuteen.

Vuonna 2023 on arkipäivää, että kuljemme super-tietokone taskussa. Silloin myös robotit ovat valtavirtaa. Aikaa tuohon on vain seitsemän vuotta, siis lyhyt aika. Miten olemme kansalaisina varautuneet maailmaan, jota tekniikan huima kehitys, digitalisaatio ja robotisaatio, muuttaa perusteellisesti ja hurjaa vauhtia? Isosti nämä asiat eivät julkisessa keskustelussa vielä näy. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran tammikuussa julkaistu raportti *Megatrendit 2016 Tulevaisuus tapahtuu nyt* on erinomainen ajatusten räjäyttäjä. Siinä johtaja **Paula Laine** ja asiantuntija **Elina Kiiski-Kataja** muistuttavat, että tämän päivän valinnat rakentavat tulevaisuuden todellisuutta.

Meneillään on tutkijoiden mukaan samantapainen siirtymäaika kuin mitä teollinen vallankumous tai sähkön laaja käyttöönotto aikanaan olivat. Ihmiskunta saattaa muuttua tulevan 30 vuoden aikana enemmän kuin menneinä 300 vuotena.

Tutkijat arvelevat, että tämän hetken mittakaavassa teknologian kehitys vaikuttaa etenkin työelämään, toimeentuloon ja eriarvoistumiseen.

Nuo alueet koskettavat tavalla tai toisella meitä kaikkia.

– Jääkö tulevaisuuden visiointi nyt pelkästään teknologian kehittäjille? raportti kysyykin haastavasti.

Vastauskin on selvä. Niin ei saisi käydä. Ydinasia on etiikka ja se, miten teknologia vaikuttaa inhimillisyyteen ja ihmiseen lajina. Linjattavana ei ole se, mitä koneet voivat tehdä, vaan

Digitalisaatio ja robotisaatio myllertävät työelämän rakenteet. Iso kysymys on, mistä tulot jatkossa syntyvät. Tutkijat uskovat, että on kehitettävä uusi mekanismi jakamaan vaurautta. Jälleen herätys naisille.

Tutkijat ovat huolissaan myös siitä, miten ikääntyvien yhteiskuntien uudistumiskyky toimii. Ei riitä, että vain nuoret omaksuvat uutta teknologiaa ja uudenlaisia toimintakulttuureja. Ikääntyvissä yhteiskunnissa eri sukupolvet tarvitaan mukaan. On pohdittava, miten kaikki pidetään kehityksessä mukana. Naisjärjestöille on tässäkin paikkansa. Ikäihmisten enemmistö on naisia. Jo nyt ikäikäiden digiosaaminen on varjoon jäänyt ongelma. Kaikilla ei ole otetta digimaailmaan.

Entä kun digitalisaatio yhä etenee?

Sitran raportti maalaa eteen hengästyttävän nopeita muutoksia: suuria uhkia ja valtavia mahdollisuuksia. Yhteistä kaikelle on, että kehityksen suunta pitää ratkaista pian. Jähmeästi liikkuvassa nykypäivässä askaruttaa, miten kaikesta selvitään.

Raportti lisää kuitenkin, että maailman vaikeita ongelmia voidaan ratkoa globaalien sitoumusten ja ponnistusten kautta.

On tärkeää muistaa, että maailma on nyt tasa-arvoisempi ja parempi kuin koskaan. Maailmassa ei ole koskaan aiemmin eletty näin rauhassa ja vauraasti. Miljoonia ihmisiä on nostettu köyhyydestä. Yhä useampi tyttö käy koulua ja naiset ovat saaneet parlamentaarisen edustuksen 90 prosentissa 174 maasta. •

Wetterhoffin Wanha Kutomo täyttyi tasa-arvon päivänä juhlivista naisliittolaisista ja heidän vieraistaan.

TEKSTI: KIRSTI POHJONEN • KUVAT: ELISA PUTTI

Siveellisyydestä seksuaalisuuteen

Suomalaisen Naisliiton Hämeenlinnan yhdistyksen 20-vuotisjuhlassa liikuttiin 19. maaliskuuta sujuvasti vuosisadalta toiselle.

Juhlapäivä oli myös **Minna Canthin** ja tasa-arvon päivä, joten teemaksi oli valittu Siveellisyydestä seksuaalisuuteen. Hämeenlinnan yhdistyksen puheenjohtaja **Maija Kauppinen** vakuutti, että yhdistyksen hallitus hyväksyi aiheen nikottelematta.

Koulutusta köyhille tytöille

Hämeenlinnassa käytiin siveellisyysskeskustelua vilkkaasti jo yli 130 vuotta sitten, 1880-luvulla.

Tutkija **Inka-Maria Laitila** kertoi, että Wetterhoffin ompelu- ja kutomokoulun synnyssä 1885 oli vahvana pontimena siveellisyyden puolustaminen ja köyhien, nuorten naisten tulevaisuuden turvaaminen koulutuksen avulla.

Köyhillä nuorilla naisilla oli tuolloin niukasti vaihtoehtoja. Helsingissä he esimerkiksi joutuivat poliisin listalle mahdollisina prostituoituina, jos heillä ei ollut työtä tai holhoojaa.

– Minna Canthilla oli kyky ymmärtää sellaistaakin ihmistä, joka ei kuulunut hänen elinpiiriinsä. Se yhdisti hänet kutomokoulun perustajaan **Fredrika Wetterhoffiin**, Inka-Maria Laitala arvioi.

Hän kuvasi Fredrika Wetterhoffia hyvin rohkeaksi naiseksi ja kiitti, miten yhden ihmisen rohkeus sai Hämeenlinnassa suuria aikaan.

Hämeenlinnan yhdistyksen juhlapaikkakin nivoutui päivän aiheeseen. Juhlaväki kokoontui Wetterhoffin talon Wanhaan kutomoon, jossa naisenergiaa juhlaan toi RRR-trio **Noora Herasen johdolla**.

Kehu nainen päivässä

Melkoista vauhtia tultiin nykyisyyteen, kun puhujapöytä asteli kirjailija, entinen kansanedustaja **Rosa Meriläinen**. Hänen otsikkonsa oli Nainen ilman rajoja.

– Aito rakkaus ja hyvä seksi ohjaavat hyvään kohtaamiseen, **Rosa Meriläinen** sanoi. Hänestä naista opetetaan kuitenkin yhä pelkäämään ja häpeämään omaa seksuaalisuuttaan. Hän piti myös tärkeänä, että naisen kehosta pitää pystyä puhumaan.

– Ei voi olla osia, joita ei voi mainita, hän sanoi ja muistutti, että naisen vaginalle ei ole löytynyt käypää nimitystä, vaikka nimestä äänestettiin viime vuonna.

– Naisten ei liioin auta moittia itseään, puhuja opasti. Ei kannata siis sanoa, että olen vain vanha kurppa ja mekkokin on kirppikseltä.

Yleisöä tämä huvitti. Moni tunnisti itsessään tuon asenteen.

Rosa Meriläinen kehottikin kaikkia: kehu nainen päivässä. Samaan on patistanut vuosien takaisessa kampanjassa myös Naisjärjestöjen Keskusliitto.

Canth eteni vastavirtaan

Juuri siveellisyydestä **Minna Canth** ajautui kirjailija **Juhani Ahon** kanssa kirjeitse käytyyn kiistaan 1880-luvulla.

Minna Canth ja Juhani Aho alias Arja ja Matti Nurminen keskustelivat 1890-luvun naisten ja miesten siveellisyydestä.

Tutkija Inka-Maria Laitila kertoi Fredrika Wetterhoffista, joka perusti työkoulun Hämeenlinna.

Hämeenlinnan kaupungin hallituksen puheenjohtaja Sari Rautio kiitteli onnittelevissaan yhdistystä aktiivisuudesta ajankohtaisten tapahtumien järjestäjänä.

Rosa Meriläinen puhui naisesta ilman rajoja.

Europarlamentaarikko Sirpa Pietikäinen toi tasa-arvon päivän tervehdyksen juhlivalle yhdistykselle.

Nykypäivän juhlassa Aholle äänen antanut näyttelijä **Matti Nurminen** selitti Minnan hahmolle näyttelijä **Arja Nurmi**selle, että sukupuolimoraalista oli tullut uuden kirjallisuuden aihe. Canthia hän moitti siitä, että tämä vaati siveellisyyssasi-oissa miehiltä samaa kuin naisilta. Hänen mukaansa tätien tiukkuus huvitti nuoria miehiä. Minna myönsi Juhanelle, että tämän tyyli oli niin uutta, että hänkin välillä paheksui.

– Sinun oli helpompi hyötyä vaikutteista, koska olit mies. Minä jouduin kulkemaan vastavirtaan, **Minna Canth** valitti.

Kaksi kunnianpuheenjohtajaa: edessä vasemmalla Naisliiton **Leena Krohn**, käytävän toisella puolella **Terttu von Weissenberg**, jonka Naisliiton Hämeenlinnan yhdistys kutsui juhlassa kunnianpuheenjohtajakseen. Vieressä **Mikko von Weissenberg** ja Naisliiton puheenjohtaja **Leena Ruusu**vuori.

Naisrauha ja koskemattomuus kuuluvat kaikille

Suomalaisen Naisliiton Oulun osasto oli aktiivisesti mukana tämän vuoden Oulun naistenpäiväjuhlassa, jonka aiheena oli ajankohtainen naisrauha.

Juhlan avasi naistenpäivän pääjärjestäjän, Oulun seudun Nytkisin varapuheenjohtaja **Marja-Leena Kemppainen**. Hän muistutti naisrauhan ja -oikeuksien kuuluvan kaikille ja toivoi, että naistenpäivänä liehuisi siniristilippu. Puhujina olivat rikosoikeuden professori emerita **Terttu Utriainen**, joka kertoi naisrauhasta, ja Naisliiton Oulun osaston puheenjohtaja Kirsti Ojala, joka esitteli Naisten Ääni -sivuston. Musikantit **Erika Juusola** ja **Mika Hatula** viihdyttivät naisvoimaa hehkuvilla lauluilla juhlayleisöä, joka täytti Oulun pääkirjaston Pakkalan salin.

Seksuaalinen häirintä ei ole leikin asia

Terttu Utriainen aloitti esitelmänsä kertomalla Ruotsin valan ajan lainsäädännöstä:

– Birger Jaarlin rauhanlait 1200-luvulta olivat kirkko-, koti, käräjä- ja naisrauha. 1700-luvulla säädettiin laki Waimowäen rauhasta (Cap. XXII: Om qwinnofrid), vuonna 1864 naisrauha tuli Ruotsissa

Terttu Utriainen kertoi, että Suomessa ei ole erillistä naisrauhalakia tai naisrauharikosta, mutta työturvallisuus- ja tasa-arvolaissa on seksuaalista häirintää koskevat säädökset.

rikoslakiin ja vuonna 1998 säädettiin laki Kvinnofridbrott.

Suomessa ei ole Ruotsin lailla erillistä naisrauhalakia tai naisrauharikosta, mutta työturvallisuus- ja tasa-arvolaissamme on seksuaalista häirintää koskevat säädökset.

Seksuaalinen häirintä voi olla Terttu Utraiosen mukaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käyttäytymistä ja uhkaavaa, vihamielistä, halventavaa, nöyryyttävää ja ah-

distavaa ilmapiiriin luomista. Häirintä voi ilmetä vihjailevina eleinä, ilmeinä, kosketteluna, härskeinä puheina, kaksimielisinä vitseinä, ehdotuksina tai vaatimuksina. Jatkuessaan se voi uhata kohteen henkistä terveyttä.

Rikoslaisissa on määritelty seksuaalinen ahdistelu ja vainoaminen, ja sen rikosten uhreille taataan avustaja ja tukihenkilö. Seksuaali- ja pahoinpitelyrikokset ovat nykyään virallisen syytteen alai-

Kirsti Ojala havainnollisti, miten helposti jokainen saa tarinansa Naisten Ääni -sivustolle.

sia. Kenen ja mitä rikoksia suojellaan, sen määrittelevät suku ja perhe, kirkko, valtio, kansainvälinen yhteisö, tapanormit, lait ja kansainväliset sopimukset. Kysymys on usein myös vallasta kuten patriarkaalisisessa perheyhteisössä.

Tavoitteena väkivallasta vapaa Eurooppa

Istanbulin sopimus on Euroopan neuvoston yleissopimus naiseen kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Se hyväksyttiin vuonna 2011, mutta ratifioitiin Suomessa elokuussa 2015 sen jälkeen, kun laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle oli

edellisen vuoden lopussa tullut voimaan.

– Sopimuksen tarkoitus on ehkäistä ja poistaa väkivaltaa, suojella uhreja, saattaa tekijät edesvastuuseen ja muuttaa käyttäytymistä, Terttu Utraiosen avasi.

Sopimusta toteuttavat valtion alueelliset ja paikalliset edustajat ja viranomaiset sekä kansalaiset. Kriminalisoitavia tekoja ovat henkinen, ruumiillinen ja seksuaalinen väkivalta, vainoaminen, pakkoavioliitto ja -abortti, naisten sukuelinten silpominen ja seksuaalinen häirintä.

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa torjuu EU:n asettama asiantuntijaryhmä, Grevio. Se seuraa

sopimuksen implementointia eli voimaansaattamista ja sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön. Suomi ei täytä esimerkiksi vaatimuksia turvakotien määrästä.

Naisten ääni -hanke sai julkisuutta

Juhlan loppuksi Kirsti Ojala kertoi Naisten Ääni -hankkeesta ja jakoi Naisten Ääni -esitteitä. Naisten päivän päätteeksi laulettiin yhteisesti Che sara eli Toivotaan, toivotaan.

Samana päivänä Pohjois-Pohjanmaan liiton naistenpäivän vastaanotolla Kirsti Ojala esitteli Naisten Ääni -hanketta, joka kiinnosti monia vaikuttaja- ja yrittäjänaisia. •

	Haasta paikkakuntasi oppilaitokset, opistot, kirjastot, nuoret ja vanhat tutustumaan naisten historiaan		<i>Suomi Finland</i> 100		Naisten Ääni kertoo miten naiset ovat rakentaneet satavuotiasta Suomea		2017		Kerro Naisten Äänessä omasta, äitisi, tätisi, vaikuttajan, tekijän, suvun, yrittäjän, yhdistysaktiivin elämästä	
Naisten Ääni palkkaa projekti-koordinaattorin		2016		Kansalaisopistojen Liitto ottaa Naisten Äänen vuoden 2017 kärki-hankkeeseen	Naisten Ääni verkkosivulla on julkaistu satakunta naiselämäkertaa	Lahden kaupungintalolla järjestetään Naisten Ääni info	Naisten Äänestä kerrotaan Doriksessa, Kotitalouslehdessä, Lapillisessa...	Hämeenlinnan pääkirjastossa järjestetään Naisten Ääni lukumatinea		Vaasassa järjestetään elokuussa Naisten Ääni info
	Naisten Ääni kiinnittyy Suomi100 yhdessä hankkeeksi ja saa Alfred Kordelinin säätiöltä rahoitusta	Naisten Ääni asiantuntijaryhmä: Suomalainen Naisliitto, NaKu, NJKL, Nytkis, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Työväen Arkisto, Maa- ja Kotitalousnaiset, Helsingin Yliopisto ja Kalevalaisten Naisten Liitto	Lottamuseo, Valkonauhaliitto ja Suomen Yrittäjänaiset liittyvät Naisten Ääneen. Yhteistyötä rakennetaan monien muidenkin järjestöjen kanssa	Naisten Ääni verkkosivu avataan	Kaari Utrio ja Siiri Rantanen tulevat Naisten Äänen suojelijoiksi	Naisten Äänellä on vakiintunut ilme ja tiedotusmateriaalia	Tornion Yhteislyseon kirjoituskilpailu: Nainen jota ihailen	2015	Hämeenlinnan yhdisys innostaa Vanavaveden opiston järjestämään elämäkertakurssin	
2014	Naisliiton Kaisaniemen ajankohtaisseminaarissa teemana naiselämäkerrat	Naisliitto haastaa muut naisjärjestöt mukaan ja Naisten Ääni esitellään Naisjärjestöjen Keskusliiton kevätkokouksessa	Naisliiton Oulun yhdistys innostaa Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston järjestämään elämäkertakurssin	Naisten Ääni verkkosivun toteutus käynnistyy Naisliiton, Opetusneuvos Hilja Vilkemaan säätiön ja Naisten Kulttuuriyhdistyksen rahoittamana	Naisten Ääni saa NJKL:n kautta rahoitusta Jenny ja Antti Wihurin rahastolta	Naisten Ääni tiedotus alkaa: ensimmäiset jutut Naisliiton Minnassa ja Kätilölehdessä	Naisliiton Helsingin yhdistys, Vilkemaan säätiö ja NaKu toteuttavat verkkokirjoituskurssin	Naisten Ääni korttia jaetaan Naisten Joulumessuilla		

NAISTEN ÄÄNI
Naiset näkyviin

Suomalaisessa Naisliitossa todetaan syksyllä 2013, että naisten näkyvyys internetissä on aivan liian vähäinen. Päätämme parantaa tilannetta.

NAISTEN ÄÄNI
Naiset näkyviin

Yhteiskunta on kaikkien ihmisten rakentama

Historiasta on paha ponnistaa, kun jalka menee lattiasta läpi

Pieniä elämäntarinoita

Innostus punasi poskia, nauru kohotti suupielä ja kyyneleet kostuttivat silmäkulmia, kun hämeenlinnalaiset naiset lukivat tosi tarinoita omasta, äidin tai isoäidin elämästä.

– Otin kaiken varalta nenäliina mukaan, ja sille oli käyttöä, kiitteli naiskuulija Naisten Ääni-lukumatinean järjestäjiä Hämeenlinnan kirjastosta pois lähtiessään. Eikä hän ollut ainoa, joka avoimin mielin ja tuntein kuunteli huhtikuussa Hämeenlinnan kirjaston musiikkisalissa pari tuntia naisten pieniä elämäntarinoita proosana ja runona. Kirjoja, joka vaihteli 11-vuotiaan villahousumuistoista ja 15-vuotiaan rippijuhlamekosta halkokauppias-äidin elämään ja tanssin voimaiseen. Kuultiin äitiyden alkutaipaleesta Oskari Ojakärän kanssa, 50-vuotiaan tarina, jossa hän vaihtoi itsenäisen naisen elämän parisuhteeseen, ja äidistä, joka oli kuin syksyn lehti. Pistäydettiin svengaavassa Lontoossa, tanssittiin viljein ja notkeina, maisteltiin Olga hämäläistä juustoa, pistäydettiin laitoslakanoiden väliin ja kyynelehdittiin kuuden vuosikymmenen rakkaustarinan päättymistä kuolemaan.

Lukumatinea oli päätös kahdelle Vanajaveden Opiston kirjoituskurssille, jotka alkoivat viime syksynä. Ne veti **Tuula Salin**, joka vastasi myös lukumatineasta. Esiintyjänä olivat kaikki kurssilaiset, 22 eri-ikäistä naista.

Annastiina Papinaho aloitti Lukumatinean kertomalla katkelman mummon ja tyttärentyttären dialogista vuosikymmenten takaa tähän päivään.

Alla katkelmia tarinoista. Muutama niistä on tulossa Naisten Äänen verkkosivuille.

Mummo, sinä jätit minulle lahjan, tarinan tarjosit tutkitavaksi, salaisuuden selvitettäväksi. Se, mitä on aikoinaan ollut sinussa, virtaa nyt minussa. Tämä sukujen tarina täytyy tulkita ja katveessa olevat kohdat täyttää. Osoitit, ettei se aika ollut pelkkää surua ja murhetta, vaikka monesta selvittiinkin. Monta rakasta täytyi hyvästellä ja kaikki rikkaudet jättää rajan taas. Silti arki täyttyi työstä, rakkaudesta ja ystävyyydestä

Annastiina Papinaho

Katselet vuosien takaista yhteisrippikuvaanne. Muistuu mieleesi, miten te kaikki olitte vähän herkässä tilassa menses-

sänne konfirmaatioon. Pääsitte ensimmäistä kertaa elämässänne Herran ehtoolliselle. Sinua harmitti, miksi isäsi ei tullut tilaisuuteen mukaan. Ei kukaan sukulainen tullut. Isä lähetti naapurin rouvan tuomaan sinulle hopeisen ristin kaulaasi. Lyhyestä virsi kaunis. Lähditte naapurin tädin kanssa kävelemään isäsi kotiin. Siellä ei ollut järjestetty mitään sinua varten. Isäsi sanoi vain: Hyvä, nyt olet rippikoulun käynyt. Muista säilyttää se risti. Siinä kaikki.

Kaarina Usmi-Kokkinen

Tulihan se aika, kun jalkapohjaa alkoi kutittamaan, kun kylätalolta kuului tanssimusiikkia. Anna sai luvan lähteä tanssimaan. Hän pani kauniin leningin päällensä, kiharsi pitkät hiuksensa sekä hyvät tanssiken-

Hämeenlinnan pääkirjastoon musiikkisali täyttyi huhtikuussa naisista ja miehistä, jotka olivat tulleet kuulemaan elämäntarinoita. Niitä heille kertoivat salin etuosassa istuvat 22 naista.

gät jalkaansa. Ja menoksi! Vilkaistu peiliin varmisti tuloksen: kaunis, herttainen ja hentoinen neitokainen sieltä vastaan katsoi. Jännitti kovasti. Poikia oli jonoksi asti hakemassa tanssimaan. Anna nosti katsettaan, silmäparit kohtasivat toisensa – Se olikin sitten meno. Unelmi-

Hely Suomalainen

Soman kirjoneulehameeni helma heilahtaa, kun astun puhelinkoppiin Turussa Rättilänkadulla. Soitan ylioppilaiden terveydenhoitoasemalle kysyäkseni raskaustestin tulosta. Kylä, raskaus on alkanut! Ei, ei, vastaan häkeltyen, kun nainen kysyy, pitääkö ruveta valmistelemaan aborttia.

Meille vauva oli tervetullut, ja uskoimme sen olevan tyttö, koska vanhempieni neljä lastenlasta ovat olleet poikia. Höpsäykssissän neuloin vaaleanpunaista nuttuvia meidän Elinalle, mutta lähes nelikiloinen pojanjöllikähän meille syntyi, synkkänä syysyönä Turun keskiaikaisen oloisessa synnytyslaitoksessa.

Homma oli huonosti ennakoitu, ja olisi voinut sattua mitä tahansa, koska tämä Oskari Ojakärä syntyi nurin päin ja piti hälyttää Paraisilta lääkäri kesken parhaiten aamun-uniensa. Saman tien tuli mieleen, että tuo ainakin kelpaa kaikille, kun on poikalapsi.

Koskaan en voi unohtaa laitokselle saamaani sokerikakkua, jonka lapsen isä oli leiponut: paistos oli kuulemma sisältä aika heikosti kypsynyt, ja niinpä leipuri oli lusikoinut velliosan pois ja kiikutti sitten kiinteämmät reunat vaimolleen lapsivuoteeseen.

Tuija Korpinen

Vuonna 1952 Ilmi Marttinen perusti Hämeenlinnan Liikunta- ja Balettikoulun. Opettajiksi saatiin kerran viikossa Suomen Kansallisoopperan baletin tanssijoita, opetustilat olivat koulujen voimistelusaleissa. Oppilaita oli aluksi noin kolmekymmentä, ja kaiken ikäiset harjoittelivat samoilla tunneilla. Oppilasmäärän kasvaessa Ilmi Marttinen alkoi opettaa

nuorimpia oppilaita. Hän pyysi puolisoaan Tauno Marttista säveltämään sopivia pikkukappaleita. Näin syntyivät ensimmäiset koreografiat Silmänsä sulkeva nukke ja Kukkakorivalssi.

Helena Marttinen

Vuodesohva retkotti auki. En pitänyt kiirettä. Äiti hoputti jo kolmannen kerran viikkaamaan lakanat ja tekemään vuoteesta sohvan näköisen. Pyysin veljeni kaveriksi, ja niin me viikattiin, ihan kuin olimme 30 vuotta sitten äidiltämme oppineet. Taitto, taitto, taitto, veto, veto ja sitten lopputaittelut. Äiti istui toisella sohvalla ja kommentoi lopuksi: ”Väärin viikattu. Ei sitä noin viikata.”

Elina Nousiainen

Katson keittiön ikkunasta Porttiniementielle. Kissani Jösse tepsuttelee häntä pystyssä kohti kotia ja hänen perässään Pentti – mies, joka on luvannut kaataa vanhan hopeapajuni.

Eletään huhtikuun alkua 1997.

Helmikuussa likavesi oli tulvinut alakerran autotallin lattialle. Jouduin kantamaan monta ämpärillistä haisevaa vettä pihalle lumihangelle. Tulvan oli aiheuttanut vanha hopeapaju. Sen juuristo oli kasvanut viemäriputken läpi. Putki oli jo uusittu vahingon jälkeen. Putkimies oli sanonut, että hopeapaju olisi hyvä kaataa, ettei ongelma uusiintuisi.

Vesivahingon jälkeen aloin kysellä tutuilta ja tuntemattomilta mieshenkilöiltä apua puun kaatamiseen. Kukaan ei kuitenkaan ilmoittautunut, kunnes kohdalle sattui Satulinnassa maaliskuussa ihan uusi tyyppi – Pentti, jolla oli tukka kuin pullasuti. Ilmeni, että luonnonkihara tukka oli väärin leikattu. Toisella tanssikerralla kyselin jo apua häneltä. Hän sanoi homman olevan helppoa, ja lupasi tulla katsomaan puuta.

Parin viikon päästä Pentti ja hänen kaverinsa tulevat puuta kaatamaan. Kuin sattuman oikusta olen itse lähdössä teatterimatkalle Turkuun. Laitan miehille nopeasti lihama-karonilaatikkoa, keitän kahvit termospulloon ja käsken sulkea ulko-oven, kun he lähtevät talosta pois.

Kun palaan kotiin, katson tietenkin tuloksia ja ihmettelen, kun puun runkoa ja oksia ei ole näkyvissä. Pentti oli sahannt ne saunahaloiksi ja kerännyt halot auringonkehräksi muutama metrin päähän: isommat pätkityt puut reunoille ja pienemmät puut keskellä keoksi. Kaunis näky keväisessä myöhäisillassa!

Koska maksuksi sovittu hinta on pieni, pyydän Pentin seuraavana päivänä lounaalle.

Hopeapajulla ei ole samaa saunan lämmitysarvoa kuin koi-

NAISTEN ÄÄNI -VERKKOJULKAISUN

etenemistä vauhditettiin Lahden kaupungintalolla maaliskuun lopulla. Kaupunki antoi tilan käyttöön veloitusetta, mistä esitämme parhaat kiitokset.

Projektin suojelija Siiri "Äitee" Rantanen oli läsnä kertomassa omista kokemuksistaan miesten hänen kilpailuajanaan hallitsemissa urheilumaailmassa. Puheenjohtajamme Leena Ruusuvoori kertoi Suomalaisesta Naisliitosta ja Maritta Pohls Naisten Ääni -projektista. Toimittaja, kirjoittajakouluttaja Ina Ruokolainen valaisi, kuinka tarina syntyy. Läsä oli runsaat 30 lahtelaisnaista. Odotamme kirjoituskurssin perustamista Wellamo-opistoon. – Teksti ja kuva: Tuulikki Ritvanen.

Ina Ruokolainen (vas.), Maritta Pohls ja Siiri "Äitee" Rantanen.

vulla, mutta rakkauden hopeapaju saa hyvin syttymään. Näin elämä tarjoaa minulle pikaisella aikataululla ja varoittamatta uuden aloituksen parisuhteessa. Olenhan päättänyt, ettei kukaan mies enää tule sotkemaan hyvässä järjestyksessä olevaa elämäni. Päätän kuitenkin tarttua tilaisuuteen, vaikka olen kolme vuotta tyytyväisenä elänyt yksinäisen ja itsenäisen naisen elämää. Tiedän itsetuntoni olevan niin vahva, että jos pieleen menee, kestan senkin, mutta mitään ei saa, jos ei uskalla.

Lopuksi on todettava, ettei ole tarvinnut katua.

Heli Eskolin

Tulla tietä pitkin
tulla jäädäkseen joksikin aikuiseksi isoäidiksi näkymättömäksi hulluksivanhaksi tulla unohtetuksi.

Tulla aina väärään aikaan väärään paikkaan kunnes ei enää jaksa liikahtaa antaa ilmapirran viedä pölyhattarana nurkissa ei koskaan omissa ei koskaan kotona jatkaa matkaa nälkäisenä nöyryytettyä koirana olla melkein perillä laitasängyssä laitoslakanoissa enää pienesti ihonsa sisällä. Palata kiertokulkuun tulla tuhaksi.

Aino Krohn

TEKSTI: PIRJO KUKKOHÖVI

Nora Lisko huolehtii sisäisestä hyvinvoinnistaan

Vaasan Suomalaisen Naisklubin kunniajäsen Nora Lisko täytti 90 vuotta. Juhlia vietettiin Naantalissa isän suvun syntymäseudulla.

Nora Lisko syntyi kaksikieliseen, 9-lapsiseen yrittäjäperheeseen Vaasassa syksyllä 1925. Hän kävi ensimmäiset luokat Onkilahden kansakoulua, jossa ihaili suuresti opettajaansa Martta Ruotsalaista. Reipas tyttö pääsikin opettajan luotto-oppilaaksi ja sai kastella hänen pelargonioitaan kesäisin. Opettaja lienee vaikuttanut myös oppilaansa liittymisestä pikkulottiin vuonna 1936.

Nora kävi muutaman vuoden tyttökoulua, jossa erityisesti vieraat kielet kiinnostivat. Mieli paloi kuitenkin valokuvaukseen. Harjoiteltuaan ensin Vaasassa hän siirtyi vuonna 1943 Tampereelle jatko-oppiin haaveenaan yrittäjäyys ja oma ateljee. Pian nuori tyttö kuitenkin totesi, ettei halua istua koko elämänsä pimeässä huoneessa, ja niin valokuvaus jäi.

Työpaikka löytyi Lokomon pääkonttorista, ja sieltä myös puoliso Timo Lisko. Pari vihittiin vuonna 1946. Perheeseen syntyi kolme lasta, joita Nora hoiti kotona 9 vuotta. Vuonna 1964 perhe muutti Vaasaan, jossa Nora Lisko aloitti työn hammarvikeliike Dentaldepotin aluemyyntipäällikkönä. Toimisto oli kotona, ja hän nautti työstään.

Nora Liskon mielestä on oltava rohkea, jos haluaa kauniin ja hyvän todentuvan ympäristössään. – Kuva: Maria Yli-Valkama

Aviopuoliso menehtyi vuonna 1977. Toimisto ja lapset oli nyt hoidettava yksin. Eläkkeelle Nora Lisko jäi vuonna 1983, tosin jatkaen vielä alansa konsulttina.

Kun lapset olivat maailmalla, Noralla oli aikaa matkustaa. Kohteena oli usein Sveitsi, jossa hän nautti taiteesta ja musiikista. Hän on aina tiennyt, että käsillä tekeminen, värien käsitteleminen ja taide ovat avain hyvinvointiin.

Nora Lisko liittyi Vaasan Suomalaiseen Naisklubiin vuoden 1987 alussa ja huomasi ilokseen, että myös **Martta Ruotsalainen** oli klubin jäsen. Oli muutenkin luontevaa tulla "rouvaklubiin", kun mukana oli monia jo Punaisen Ristin toiminnasta tuttuja naisia. Hän

sai klubin pr-emännyyden, piti yllä jäsenrekisteriä ja hoiti yhteyksiä klubin ikääntyneisiin jäseniin. Klubin hallitukseen hän kuului 15 vuotta, osallistui varapuheenjohtajana ollessaan Vaasan Pursi-rakennushankkeessa ja oli perustamassa Minna-hoivapalvelua.

Nora Lisko kiinnostui myös antroposofiasta, johon hänet vei vuosi Sylvia-kodin taideseminaarissa kehitysvammaisten lasten ja nuorten koulussa. Hän on toiminut myös Punaisessa Ristissä ryhmänvetäjänä ja Lottaperinne-yhdistyksessä sekä ollut perustamassa kaksikielistä Steiner-pedagogikan kannatusyhdistystä Vaasaan vuonna 1982. Kalenteri on edelleen täynnä merkintöjä, ja hän osallistuu mielellään – jos vain voimat riittävät – Naisklubin iltoihin.

Pitkän ikänsä kantavana voimana Nora Lisko pitää sisäistä hyvinvointia. Hän on tarkka, mitä syö, pitää välillä mielensä kirkastamiseksi mehukuureja ja nauttii paljon juureksia. Sisäiseen hyvinvointiin kuuluu myös se, ettei hän kannata mukanaan vihaa, pyytää anteeksi ja lähettää toisille hyviä ajatuksia. Hän uskoo, että hänen askeliaan on ohjattu koko hänen elämänsä ajan.

Nora Liskon mielestä maailma olisi parempi paikka, jos pyrkisimme positiivisuuteen, ottaisimme toiset paremmin huomioon ja auttaisimme toisiamme •.

Vaasan Ooppera viettää kuusikymppisiä

Alueellisella oopperalla on edelleen jalansijaa.

Suomen maakuntiin syntyi ooperoita toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä kulttuurielämän nousun myötä. Vaasan ooppera aloitti toimintansa vuonna 1956 Suomen toisena alueoopperana, kymmenen vuotta Tampereen oopperaa myöhemmin.

Nämä pioneerimaakuntaoopperat ovat valmistaneet vähintään yhden teoksen vuositain. Molempien ensimmäinen teos oli **Leevi Madetojan** Pohjalaisia.

Aktiivista ja sitoutunutta toimintaa

Sekä Tampereella että Vaasassa oopperan syntyä edesauttoi niiden vireä musiikkielämä. Vaasan alkutaipaletta pohjustivat lehtori, laulajatar **Irma Rewellin** innostus ja **Työne Hasen** laulustudio, josta nousi laulajia oopperan kuoroon, solisteiksi ja suuremmillekin näyttämöille oopperalaulaja **Anita Välkin** tavoin.

Ja perinne jatkuu. Esiintyjät valitaan edelleen painottaen taidon lisäksi persoonaa. Solistivalinnoissa suositaan nuoria kykyjä ja heidän yhteyttään Pohjanmaalle. Pienet roolit miehitetään opiskelijoilla ja kuoron laulajilla, vaasalaisilla laulun harrastajilla. Kuorolaiset, joita on 35 - 60, osallistuvat aktiivisesti näyttämö- ja laulukoulutukseen. Oopperalla on myös 16 laulajan lapsikuoro.

Irma Rewell oli Vaasan Suomalaisen Naisklubin jäsen.

Suomen oopperaliiton solistipankki mahdollistaa pääesiintyjien valinnan.

Taloudellista tukea Vaasan ooppera saa usealta taholta: opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Taiteen edistämiskeskukselta, Vaasan kaupungilta, Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahastolta ja Svenska kulturfondetiltä, Viljo ja Maire Vuorion säätiöltä sekä lukuisilta yksityishenkilöiltä ja yrityksiltä.

Juhlakonsertista oopperabrunssiin

Juhlavuottaan Vaasan Ooppera juhli oopperaviikoilla. Tammikuussa sai kaupunginteatterissa ensi-iltansa Giacomo Puccinin ooppera *La Bohème*. Vaasan kaupungintalolla järjestettiin Vaasan Oopperan 60-vuotisjuhlakonsertti, jossa huippusolistit ja oopperakuoro esittivät oopperamusiikin helmiä. Myös Vuorikodin palvelukeskuses-

sa, jonka kulttuurikummina ooppera toimii, kuultiin oopperamusiikkia. Teatteriravintola Kulman oopperabrunssilla nautittiin aamiaista kuunnellen oopperakuoron ja solistien esityksiä.

Perinteisten oopperaesitysten lisäksi Vaasan oopperassa on tapahtunut viime vuosina paljon muutakin: On ollut kuorokonsertteja sekä yksin että Vaasan kuorofestivaalien ja Ilmajoen oopperajuhlien kanssa muun muassa Jaakko Ilkka ja Isänmaan tyttäret -oopperoissa. Mieskuoro Wasa Sångargillen kanssa on esitetty kaksi Requiemia, joissa ovat laulaneet Vaasan oopperassa uransa aloittaneet laulajat **Camilla Nylund** ja **Juha Uusitalo**.

Viime vuonna **Jorma Uotisen** ohjaama ja ensimmäistä kertaa Suomessa esitetty Bernsteinin *Candide* oli loppuunmyyty.

Kotimaisten oopperoiden tilaaja

Vaasan ooppera oli – ja on edelleen – Irma Rewellin ooppera, jota hän luotsasi 40 vuotta kuolemaansa, vuoteen 2010 saakka.

Kautensa aikana hän tilasi seitsemän pohjalaisen menneisyydestä kertovaa teosta. Tässä hän teki historiaa, sillä Vaasan ooppera on Suomen ensimmäinen kotimaisten oopperoiden kantaesitysten tuottaja – ylipäänsä maakuntaoopperat tilaavat uusia oopperasävellyksiä harvoin. Toivo Kuula – kesken-eräinen sinfonia, sai kantaesi-

La Bohème -ooppera sai ensi-iltansa tammikuussa. – Kuva: Vaasan oopperan arkisto

tyksensä Vaasan 400-vuotis- ja Vaasan Oopperan 50-vuotisjuhlatoeoksena.

Muita tilausteoksia ovat muun muassa Jääkäri Ståhl ja Ameriikka sekä Irma Rewellille erityisen rakas Isänmaan tyttäret, joka kantaesitettiin Ilmajoella. Viimeisin, Ilkka Kuusiston säveltämä kirkko-ooppera *Kotia kohti*, joka sai kantaesityksensä vuonna 2009, oli Vaasan oopperan yhdeksäs tilausteos.

Irma Rewellille sävellysteos

Kunnianosoituksena professori Irma Rewellin elämäntyölle Etelä-Pohjanmaan Kulttuurirahasto on tilannut säveltäjä **Olli Kortekankaalta** sävellysteoksen orkesterille, kuorolle ja laulusolisteille. Sen libretosta vastaa kirjailija **Pia Perkiö**.

Elämäkuvat-työnimisen tilausteoksen lähtökohtana ovat

Irma Rewellin toivomuksesta Isonkyrön Vanhan kirkon 1500-luvulta peräisin olevat, Raamatun tapahtumista kertovat seinämaalaukset. Teos kantaesitetään Vanhassa kirkossa Korsholman Musiikkijuhlien yhteydessä vuonna 2019, jolloin Irma Rewellin syntymästä tulee kuluneeksi 90 vuotta. Teoksen esittävät Vaasan Oopperan kuoro sekä Vaasan ja Seinäjoen kaupunginorkesterit. •

Vaasan oopperatoiminnasta vastaavat oopperayhdistys ja säätiö, joka täyttää tänä vuonna 15 vuotta.

Yhdistys huolehtii kuoron toiminnasta puheenjohtajanaan **Kari Vörlin**. Oopperatuotannoista vastaa Vaasan Oopperasäätiö, jonka puheenjohtajana on **Juha Silander**. Säätiön toiminnanjohtaja **Annika Wester** toimii myös kuoron taiteellisenä johtajana.

Kulttuuri- ja demokratiaministeri Alice Bah Kuhnke.

Jokkmokkin kulttuurimarkkinoilla

Jos kuljeskelit väentun-
goksessa paukkupakka-
sessa kaukana kasvukes-
kuksista saamelaisten
kansallispäivänä, olit yksi
meistä 40 000 Jokkmok-
kin 411. markkinoiden
vierailijoista.

Yli 400 vuotta on pohjoisessa
taivallettu Jokkmokkin kuului-
sille saamelaisten markkinoille.
Ne syntyivät 1600-luvun alus-
sa, jolloin Ruotsin kuningas
halusi lujittaa valtaansa saa-
melaisten keskuudessa. Mark-
kinoilla maksettiin kuninkaalle
verot, pidettiin kärkejä ja levi-
tettiin Jumalan sanaa.

Nykyään sisältö on toinen.

Torniolaisia bussillinen markkinoilla

Jokkmokkin markkinat pide-
tään aina helmikuun alkupäi-
vinä hankien ja jokien jääpeit-
teen kantaessa. Itse asiassa
kysymyksessä ei ole markkinat,
vaan pikemminkin kulttuurita-
pahtuma, jossa ihmiset tapaavat
toisiaan perinteiseen tapaan:
juttelevat, tanssivat, laulavat ja
käyvät ostoksilla. Kulttuuripai-
notteista ohjelmaa riittikin koko
viikoksi. Taidenäyttelyjä, erilai-
sia työpajoja, elokuvia, joikua,
ruokaa, kertomuksia, näytel-
miä, muotia, historiaa... Ruot-
sissa suosittu saamelaisasioista
vastaava kulttuuri- ja demokra-
tiaministeri **Alice Bah Kuhnke**
tervehti markkinakansaa ja sai
raikuvat kättentaputukset.

Suomessa saamelaisasiat
kuuluvat oikeus- ja työministeri
Jari Lindströmille.

Pohjoisen tunnetuimmille
markkinoille on kerran kymme-
nessä vuodessa osallistuttava.
Näin mekin teimme. Bussilas-
tillinen Tornion naisliittolaisia
matkusti lumipyryssä helmi-
kuun ensimmäisenä lauantaina
kolmen torniolaisyhdistyksen,
Pohjola-Nordenin, Kotiseutu-
seuran ja Kameraseuran, jä-
senten kanssa 540 kilometriä
saamelaiskulttuurin ytimeen,
Jokkmokkiin, jonka teemana oli
Napapiiri keskitalvella.

Tasa-arvo saamelaisten keskuudessa

Ruotsi tunnetaan ympäri maa-
ilmaa naisten ja miesten tasa-
arvon puolestapuhujana ja
toimijana. Myös saamelaiskä-
räjillä, Sametingetillä, on jo
kauan työskennellyt tasa-arvo-
kysymysten parissa, mikä nä-
kyy heidän kotisivuillaankin.

Muotinäytöksessä esitellään saamelaiskäsitöitä.

Seuraavat Jokkmokkin markkinat
ovat 2. – 4.2.2017.

Tarkoituksena on ollut saada
lisää naisia osallistumaan poli-
tiikkaan. Samanaikaisesti on
kehotettu yhdistyksiä ja orga-
nisaatioita aktiivisesti ottamaan
huomioon tasa-arvokysymykset
muun muassa kulttuurimäärära-
hoja haettaessa.

Saamelaisilla miehillä ja
naisilla on samat oikeudet,
mahdollisuudet ja velvollisuu-
det kaikilla elämän aloilla, kun
on kysymyksessä oma työ ja
elanto, yhteiskunnassa vaikut-
taminen, kodin- ja lastenhoito
sekä ruumiillinen koskematto-
muus. On myöskin tärkeätä tar-
kastella, kenellä on virallinen
tai epävirallinen valta, minkä-
laisia kysymyksiä priorisoi-
daan ja onko naisen ja miehen
mielipiteillä sama painoarvo.
Poronhoitoa pidetään yleensä
miehenä ammattina. Ruotsissa
rekisteröitiin kuitenkin vuonna
2015 yhteensä 4653 porono-
mistajaa, joista naisia oli peräti
1829.

Perinteisiin asuihin pukeutunut saamelaispariskunta.

Kovat ja pehmeät käsityöt

Saamelaiskäsitöet jaetaan
yleensä koviin ja pehmeisiin.
Kovat käsityöt, joita ovat esi-
merkiksi poronsarvesta kaiver-
retut puukot ja kuksat, on pe-
rinteisesti valmistettu miehille,
pehmeät käsityöt taas naisille.

Niitä ovat esimerkiksi vaatteet,
taidokkaasti tinalangasta val-
mistetut rannerenkaat ja muut
korut, koivun juurista kudotut
korut yhdistettynä hopeaan sekä
laukut ja korit. Markkinoilla on
päivittäin muotinäytös, jossa
esitellään ja myydään saame-
laiskäsitöitä •

Kymmenen ryhdikästä Mikkelin Hotelli Kalevan naistyöntekijää vuonna 1953. Kaikilla on siistit asut, essut ja hilkat.

Ravintola-alan arjen sankarit

Naistenpäivänä avattiin Hotelli- ja ravintolamuseossa näyttely, jossa pääosassa ovat ravintola-alan naiset.

– Enemmistö hotelleiden ja ravintoloiden työntekijöistä on 1900-luvulla ollut naisia”, tutkija **Maria Ollila**, Rinta rinnan -näyttelyn käsikirjoittaja, aloittaa. He ovat pyörittäneet arkea, mutta olleet usein näkymättömiä; perunankuorijoita, keittäjiä, kylmäköitä, astianpesijöitä, tiskaajia... Näkyviin taas kuuluvat tarjoilijat, baarimestarit, naulakonhoitajat ja muutama naisjohtajakin.

Nyt nämä naiset ovat keskiössä ja näkyvät valokuvissa, jotka on ryhmitelty teemoittain. On opettelua, harjoittelua ja

totista työntekoa, mutta myös toisesta huolehtimista, yhdessäoloa ja hauskanpitoa. Kuvia on 120, ja niitä valottavat tekstit lyhyitä ja ytimekkäitä. Kuten tieto, ettei ammattitaitoinen tarjoilija saanut 1930-luvulla pitää sormusta eikä korvarenkaita. Tai keittäjän muisto hellasta, jonka edessä sementtilattia poltti jalkapohjia ja silmäripsetkin kärysi.

Ravintoloissa työnjako keittiön ja ravintolasalin henkilökunnan välillä oli takavuosina selkeä ja ero suuri. Työ oli lemmissä kiireistä ja raskasta. Ja on edelleen, vaikka keittiöt ovat koneistuneet ja moni ammatti on hävinnyt.

– Kun laitteet yleistyivät ja teollisuus tuli avuksi, astianpesijä poistui, samoin perunan-

kuorija, Maria Ollila kertoo. – Vielä 1960-luvulla kylmäkön ammatti oli yleinen ja arvostettu.

Näyttely kertoo paitsi työn myös koulutuksen muuttumisesta vuosikymmenten myötä.

1900-luvun alussa töihin tultiin nuorina ja vielä 1950-luvulla työ opittiin tekemällä. Työpaikan sai ravintola-alalla helposti, ja sitä vaihdettiin usein.

– Tosin harjoittelijoilla ja nuorilla työntekijöillä saattoi olla rankkaa, sillä ammattisalaisuuksia ei hevin paljastettu ja hierarkia oli tiukka, Maria Ollila huomauttaa ja lisää, että nykyään on tasa-arvoisempaa, helpompaa ja alalle tullaan ammattikoulutuksen kautta.

Myös alan maine, joka oli alkuvuosikymmeninä huono,

on parantunut. Enää ei puhuta ravintolaprostitutiosta.

Perunankuorijoita Kuopion asemaravintolassa vuonna 1951.

Rinta rinnan on kannanotto naisten työtä kohtaan. Muistutus, että alalla työskennelleiden naisten palkka ja arvostus ovat olleet – ja ovat edelleen – pienempiä kuin miesten. Ammattinimikkeet ja arvostus jakautuivat kauan sukupuolen mukaan. Esimerkiksi kokit, viinurit ja ovimiehet olivat lähes aina miehiä, perunankuorijat, keittäjät, kylmäköt ja siivoojat naisia.

Jako näkyi palkkapussissa, joka oli naisilla kevyempi myös silloin, kun työ oli samaa.

– 1960-luvun puoliväliin saakka tehtiin työehtosopimuksia, joissa oli eri palkkaluokat naisille ja miehille, Maria Ollila huomauttaa.

Nykyään palkat ovat virallisesti samat, mutta ammattien arvostus ei. Kokin ammatti on nykyään trendikäs ja houkuttelee miehiä, tarjoilijoiden enemmistö on edelleen naisia.

Monipuolisen näyttelyn koostamisesta Maria Ollila kertoo, että se on koottu naisten muistoista, haastatteluita ja tarinoista, jotka kerättiin viime keväänä. Valokuvat ovat

– Näyttelyssä on pukukaappi, josta voi käydä sovittamassa eri vuosikymmenten työasuja, tutkija Maria Ollila näyttää.

1930-luvun tarjoilijattaren asuun pukeutunut Kirsi Liikkanen esitteli näyttelyä maaliskuussa Helsingin yhdistyksen naisliittolaisille Maija Haavisto-Hyväräiselle (vas.), Marjukka Heleniukselle ja Maritta Pohlsille.

Hotelli- ja ravintolamuseon kokoelmista, vanhimmat viime vuosisadan alusta, uusimmat vuodelta 2015. Antia täydentävät äänitykset ja nettitesti, jossa selviää itselle sopiva entisajan ravintola-alan ammatti.

Näyttelyn toteutuksessa on auttanut Palvelualojen ammatti-

liitto PAM, jonka puheenjohtaja **Ann Selin** on näyttelyn suojeleja.

Näyttelyn laajempaa taustana on Hotelli- ja Ravintolalahenkilökunnan Liiton, HRHL:n, historia, joka ilmestyy kesällä. Sen on kirjoittanut tutkija **Maritta Pohls**. •

Toteuttaako kuntasi tasa-arvolakia?

Tiedätkö, että suurin osa suomalaisista kunnista ei toteuta tasa-arvolakia? Palvelujen tasa-arvo on niissä unohtettu.

Kuntien tulee toimia syrjimättömästi. Mutta se ei yksin riitä, sillä tasa-arvolaki koskee kuntia monella tavalla.

Kuntien on myös edistettävä lain mukaan sukupuolten tasa-arvoa. Toimielinten kuten lautakuntien valinnassa on noudatettava kiintiöitä eli naisia ja miehiä on oltava vähintään 40 prosenttia jäsenistä. Jokaisen kunnan on laadittava henkilöstöä koskeva tasa-arvosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjänä sen tulee huolehtia, että koulut ja oppilaitokset laativat opetuksaan ja muuta toimintaansa koskevan tasa-arvosuunnitelman. Vuoden 2015 alusta tämä ulottui koskemaan myös peruskouluja.

Jokaisen kunnan on edistettävä kaikissa palveluissaan ja muissa toiminnoissaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sukupuolten tasa-arvoa.

Unohtetuina ja laiminlyödyinä kuntien tasa-arvototeutukset on tasa-arvon edistäminen palveluissa. Tasa-arvolain mukaan sukupuolinäkökulma on otettava huomioon ja tasa-arvoa edistettävä ns. valtavirtaistamalla kuntien palveluissa. YTM Meija Tuomisen tutkimus Akanvirrasta valtavirtaan – sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen kolmessa suomalaisessa kaupungissa kertoo, että vasta noin kymmenessä kunnassa on aloitettu työ tasa-arvo palveluissa.

– Järkyttävää, moni kuulija onkin todennut, kun tilanne on selvinnyt hänelle.

Valtaosa kunnista siis laiminlyö tasa-arvolain toteuttamista.

Asiasta puhutaan palvelujen tasa-arvona tai toiminnallisena tasa-arvona. Helsingissä on palvelujen tasa-arvosuunnitelma, Vantaalla päivitetään juuri toiminnallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa, Espoossa, Turussa, Salossa, Oulussa ja Laitilassa on toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma.

Liikkeelle lähteneitä kuntiakin siis on, ja niistä muut voivat katsoa esimerkkiä.

Tähän mennessä kunnissa on arvioitu esimerkiksi liikuntapalveluja ja sitä, miten liikuntapalvelujen tarjonta vastaa eri sukupuolten kiinnostusta ja tarpeita. Entä liikuntapaikat? Miten jakautuvat hallien ja salien liikuntavuorot? Miten kuntien avustukset liikuntajärjestöille kohdentuvat eri sukupuolten harrastusten tukemiseen?

Juuri julkaistun hallituksen tasa-arvo-ohjelman mukaan liikuntapaikkojen rakentamista tullaan ohjaamaan molemmat sukupuolet huomioon ottavaksi. Hallituksen tavoitteena on isien aseman vahvistaminen tasavertaisena vanhempana neuvontapalveluissa. Tämäkin on toteutettava kunnissa.

Tasa-arvon edistäminen on mahdollista myös näinä säästöjen ja leikkausten aikana. Tasa-arvonäkökulman huomioonottaminen ja tasa-arvovaikutusten arviointi on nyt entistä tärkeämpää, myös kunnissa. Tasa-arvolaki edellyttää, että suunniteltujen säästöjen vaikutuksia arvioidaan aina myös tasa-arvon kannalta.

Palveluja voidaan tuottaa samoilla määrärahoilla, kunhan varmistetaan, että ne palvelevat yhtä hyvin eri sukupuolten tarpeita ja odotuksia. Aina ei tarvita enemmän rahaa. Tarvitaan tietoa ja ammattitaitoa tunnistaa vaikutuksia tasa-arvon kannalta.

Ylintä päätösvaltaa kunnissa käyttävät valtuustot. Jos valtuutetut vaativat tasa-arvolain noudattamista, kunnan viranhaltijat eivät voi siitä kieltäytyä. Onko kyse kuntapoliitikkojen tietämättömyydestä, kun kunnat eivät toteuta tasa-arvolakia?

Tätä meidän kaikkien on syytä kysyä, kun seuraavat kuntavaalit 2017 lähestyvät. Naisjärjestöt toivottavasti nostavat asian vaalikeskusteluihin.

Olemme kaikki kuntalaisia. Herätetään kuntapoliitikot!

Lisää aiheesta:

Säkijärvi Maija, Mustakallio Sinikka, Haataja Marja-Leena, Leinonen Eija, Tanhua Inkeri, Sevelius Pia: Tasa-arvosta laatua ja vaikuttavuutta julkiselle sektorille. Opas kuntien ja valtion alue- ja paikallishallinnon palveluihin ja toimintoihin. 2011, www.wom.fi/julkaisut

Kuntien tasa-arvotyö, videokeskustelu 9.9.2015, www.wom.fi/ajankohtaista.

Sinikka Mustakallio on tasa-arvokonsultti WoM Oy:ssä.

JULKILAUSUMA

Naisen euro on saatava nousuun

Naisjärjestöjen Keskusliitto ja sen 58 jäsenjärjestöä vaativat, että julkisen talouden velkaantumisen taittamiseksi ja kestävyysvajeen kattamiseksi suunniteltujen päätösten sukupuoli- ja tasa-arvovaikutukset arvioidaan. Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii hallituksen tasa-arvo-ohjelman julkistamista. Juuri julkistetun samapalkkaisuusohjelman jatkuminen on tärkeää. On kuitenkin välttämätöntä, että sukupuolten palkkaeroa kurotaan umpeen aktiivisesti ja tavoitteellisesti. Talouspoliittisella päätöksenteolla voidaan edistää tai murentaa sukupuolten välistä tasa-arvoa. Jos taloudellisen päätöksenteon ja leikkausten sukupuolivaikutuksia ei arvioida ja huomioida, emme tiedä miten säästöt ja sopeutustoimet vaikuttavat naisiin ja miehiin.

Tärkeinä tavoitteinamme ovat työllisyysasteen nosto ja uusien työpaikkojen luominen. Kuitenkin mm. pienten lasten äitien työllisyysaste on laskenut vuodesta 2008 vuoteen 2014 seitsemällä prosenttiyksiköllä. Samanaikaisesti

useat suunnitteilla olevista ja jo päätetyistä säästötoimista vaikuttavat erityisesti naisten työllisyyttä edelleen heikentävästi. Subjektiviivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen ja päivähoitomaksujen korotus heikentävät naisten kokoaikaisen työssäkäynnin mahdollisuuksia sekä työn ja perheen yhteensovittamisen ja hoivavastuiden jakautumisen edellytyksiä. Hoivavastuiden tasaisempi jakautuminen vanhempien kesken vaikuttaisi positiivisesti naisten työmarkkina-asemaan.

Enemmistö määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevistä on naisia. Näin ollen myös perusteettomien määräaikaisten työopimusten salliminen ja koeaikojen pidentäminen ovat toimia, jotka vaikuttavat hei-

kentävästi erityisesti nuorten ja perheenperustamisissa olevien naisten työmarkkina-asemaan. Tällä hetkellä suomalaisnaiset tekevät osa-aikatyötä selvästi harvemmin kuin naiset muissa Pohjois- ja EU-maissa, mutta enemmän kuin suomalaiset miehet. Pyrkimykset naisten työllisyysasteen nostamiseksi eivät saa perustua naisten osa-aikatyömarkkinoiden luomiseen. Toimeentulon edellytykset tulee varmistaa kaikissa työn ja työllistämisen muodoissa.

Pitkät poissaolot työelämästä heikentävät naisten ura- ja palkkakehitystä, kasvattavat sukupuolten välistä palkkaeroa ja pienentävät naisten eläkkeitä. Naisen euro on noin 83 prosenttia miehen eurosta ja palkkatyössä olevan maahanmuuttajanaisen euro noin 62 senttiä suomalaismiehen eurosta. Eläkeläisnaisten tulotasoo on keskimäärin matalampi kuin eläkeläismiesten. Naisten työeläke on noin 66 prosenttia miesten eläkkeestä. Lähes joka kolmas 75 vuotta täyttänyt nainen on pienituloinen.

Naisten hallituspaikat ennätyskseen

Naisten osuus suomalaisten pörssiyrityksien hallituspaikoista nousee Keskuskauppakamarin mukaan tänä keväänä 25 ja suurissa jopa 32 prosenttiin. Nousu on huomattava, sillä viime vuonna naisten osuus oli 24 ja vielä vuonna 2008 vain 12 prosenttia.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on tässä huipputasolla. Hyvä, me naiset! – MK.

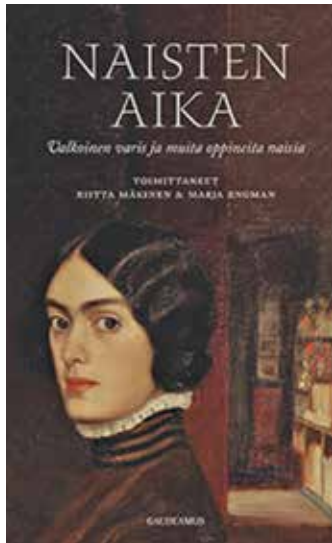
Tasa-arvopäivillä 12.–13. lokakuuta Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja WoM Oy järjestävät kuntien tasa-arvotyötä koskevan työryhmän. Kaikki kiinnostuneet ovat tervetulleita!

NAISTEN AIKA – VALKOINEN VARIS JA MUITA OPPINEITA NAISIA
toim. Riitta Mäkinen ja Marja Engman
Gaudeamus, 2015

”Meidän ei enää tarvitse asettua neljän seinän sisään seuranamme vain neula ja lanka, pata ja kauha ja odottaa miespuolista vapauttajaa, jota usein ei edes ilmesty”, kirjoitti 16-vuotias Hedvig eli Heddi Silén (myöh. Gebhardt) tyttökoulun luokkalehdessä vuonna 1884.

Sitaatti, joka on viime vuonna ilmestyneestä Naisten aika -kirjasta, kuvaa hyvin varhaisia suomalaisia vaikuttajanaisia, jotka on valikoitu teokseen. Vaikka Hedvig löysi Hanneksen, enemmistö kirjan 15 naisesta pysyi naimattomana. Heitä olivat esimerkiksi lääkäri Rosina Heikel, maisteri Emma Irene Åström, filosofian tohtori Tekla Hultin, lääketieteen tohtori Karolin Eskelin, professori Alma Söderhjelm ja historiasta väitellyt Liisi Karttunen, kaikki alansa ensimmäisiä naisia. Mutta eivät rakkaudettomia, esimerkiksi Emma Irenen kotia koristi hänen opettajansa Fredrik Juliuksen muotokuva, Teklalla oli pitkä ihastus-ystävyyssuhde pariisilaiseen Lucieeniin ja Liisi Karttusella suhde naimisissa olevaan esimieheen.

Naisten aika on kiinnostava teos kaikille naisille, mutta eritoten naisliittolaisille; onhan moni sen henkilöistä naisasianaaisia. Ja jo tuttuja, kuten Suomalaisen Naisliiton perustaja ja sen ensimmäinen puheenjohtaja Tekla Hultin, valkoinen varis, joka sai pari vuotta sitten oman aukion Mannerheimin aukion

kupeessa. Myös kansainvälisen vaikuttajan, Aleksandra Gripenbergin, saavutukset moni tuntee. Samoin kirjailija Tyyni Tuulion. Sen sijaan kaksi muuta Naisliittoon syvän jäljen jättänyttä naista – Hedvig Gebhardt ja Helena Westermarck – ovat tuntemattomampia, vaikka Hedvigin muotokuva on Aurorankadun muotokuvagalleriassa ja Helenan kirjoituksia löytyy Naisten Äänen vuosikerroista monelta vuosikymmeneltä.

Hedvig valittiin 66-vuotiaana 1930-luvulla Naisliiton puheenjohtajaksi, jona oli vuoteen 1943. Ennen Naisliittoa hän oli luonut miehensä Hannes Gebhardtin kanssa osuustoiminnan, ollut päätoimittajana ruotsinkielisessä Pellervossa ja Kotilieden toimituskunnassa. Helena Westermarck tunnetaan taas kuvataiteilijana, vaikka valtaosan elämästään hän kirjoitti kirjoja ja avusti lehtiä, oli Nu tid -lehden päätoimittajakin. Hän on kirjoittanut myös useita naiselämäkertoja, muun muassa toimittaja Adelaïne Ehrnrothista ja Rosina Heikelistä.

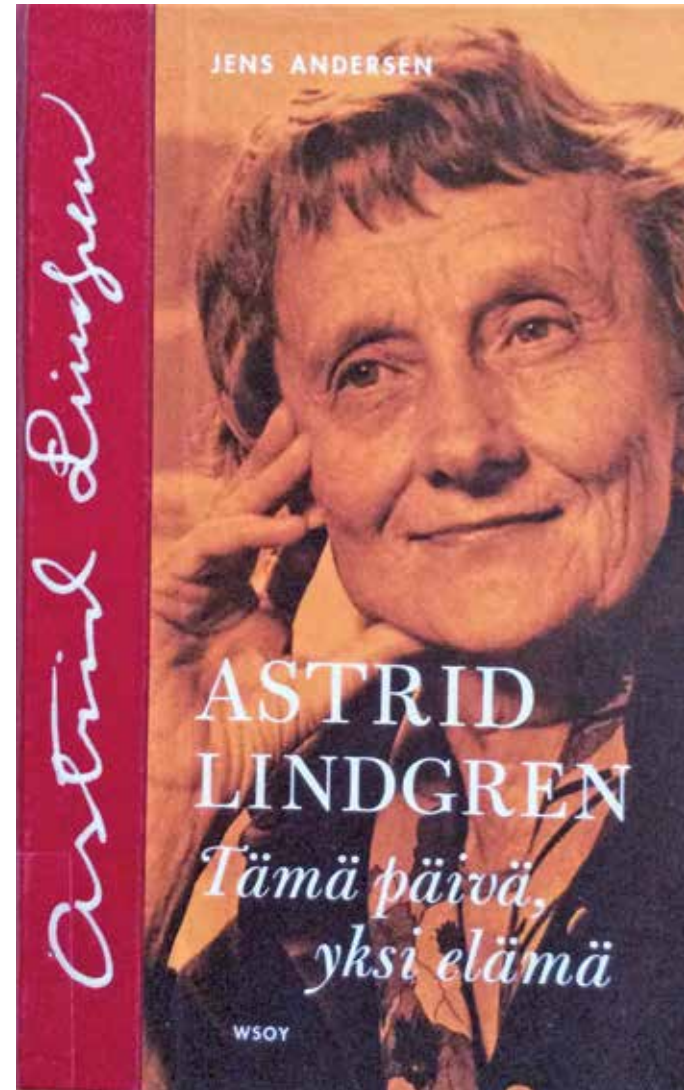
Näitä kuten kirjan kaikkia naisia yhdisti intohimo tietoon, rakkaus kirjoihin sekä rohkeus

uhmata vallitsevia normeja. Heillä oli myös monipuoliset ja monipolviset verkostot. Varsinainen verkostohai oli Cely Mechelin, vapaamielinen filantrooppi, joka oli perustamassa naiskagaalia ja Marttoja, pani alulle sotilaskotiliiton ja sai aikaan sokeain kirjaston.

Kirjan on toimittanut kaksi vapaata tutkijaa, valtiotieteen lisensiaatti Riitta Mäkinen ja filosofian tohtori Marja Engman, oppineita naisia he kuten muutkin 11 kirjoittajaa. Heidän joukossaan on myös naisliittolaisille tutut filosofian tohtorit Karmela Bélinki, Maritta Pohls ja Venla Sainio. Mieluisa kirjoittajayllätys oli Eeva Ruoff, maisema-arkkitehtuurin historian ja teorian dosentti, ja hänen elämäkertakohteensa: ruustinna Nora Pöyhönen, jonka perustama Haapaveden kasvitarha- ja keittokoulu oli maankuulu ja jonka Kodin kasvitarha -opasta käytettiin pitkään oppikirjana kotitalous- ja emäntäkoulussa. Harva sen sijaan tietää, että ruustinnan erosi luterilaisesta kirkosta ja liittyi heränneisiin.

Vaikka naisen aika keskittyy 15 naisen oppiarvoihin ja menestykseen, muutama kirjoittaja uskaltaa sukeltaa myös heidän sisäiseen maailmaan. Esipuheessa toimittajat korostavatkin sitä, että toisin kuin naiselämäkertoissa, he tarkastelevat henkilöitä ”pikemminkin erilaisten yhteisöjen ja verkostojen jäseninä kuin yksittäisinä sankaritarina”. Onneksi muutama kirjoittaja on ”unohtanut” tämän ohjeen ja antaa kohteilleen myös lihaa luiden ympärille.

Maija Kauppinen

Jens Andersen
ASTRID LINDGREN – TÄMÄ PÄIVÄ, YKSI ELÄMÄ
WSOY, 2015

”Taidan olla täysin onnellinen vain silloin kun kirjoitan”, toteaa Astrid Lindgren kirjeessä ystävälleen vuonna 1958, 50-vuotiaana. Takana ovat kirjallinen läpimurto Peppi Pitkätossu -romaanilla, kaksi lasta, aviomiehen kuolema ja monet raskaat elämänvaiheet. Vuonna 1993 hän kuitenkin sanoo eräässä haastattelussa: ”Lapset

ovat alusta asti olleet suuri rakkauteni, olen enemmän äiti kuin mitään muuta, joten eniten iloa minulla on ollut lapsistani”.

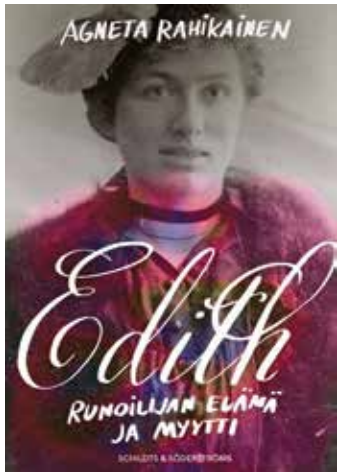
Tartuin innokkaana Astrid Lindgrenin tarinaan, vaikka äskettäin televisiosta näkemäni ohjelma kertoi hänestä paljon. Miksi hän kirjoitti niin eritavalla kuin monet muut lastenkirjailijat? Miksi hänestä tuli niin pidetty? Kirjoissa puhutaan rohkeudesta, yksinäisyydestä, ystävyyydestä, välittämisestä ja uhmakkuudesta, eletään lähellä luontoa.

Kirjoittajalla on ollut käytössään aikaisemmin julkaisematonta kirjeenvaihtoa ja päiväkirjoja. Kirjassa on paljon suoria lainauksia molemmista, ja ne tuovat uskottavuutta ja aitoutta. Kymmeniä ihmisiä on haastateltu, jopa lukuisat Astridin pikakirjoitustekstit on selvitetty.

Astridin nuoruuden Ruotsi oli puritaanisempi kuin muut Pohjoismaat. Maassa vallitsivat ankarat siveys- ja käyttäytymissäännöt. Astridin äitikin olisi halunnut opiskella eikä olla vain papin vaimo. Lasten asema, varsinkin aviottomien, oli surullinen.

Astrid oli jo nuorena rohkea. Hän järkytti perhettään leikkauttamalla itselleen polkukatukan ja pukeutumalla ystäviensä kanssa pojiksi, keskeyttämällä koulun 15-vuotiaana hyvin arvosanoin ja pestautamalla paikalliseen lehteen. Vanhempana hän osallistui rohkeasti poliittiseen keskusteluun.

Kun Astrid sitten alkoi odottaa naimisissa olevalle esimiehelleen lasta, oli ainoa mahdollisuus paeta pienestä Vimmerbyn kylästä, synnyttää poika Tanskassa ja jättää hänet sinne vieraan hoitoon ensimmäisiksi kolmeksi vuodeksi. Avioero olisi ollut skandaali, eikä Astrid halunnut miestä eikä myöskään aiheuttaa omille vanhemmilleen häpeää. Yksinäisellä äidillä ei ollut mitään mahdollisuuksia selvitä konttoristin palkalla sen ajan Ruotsissa. Astrid kaipasi syvästi poikaansa ja koki myöhemmin, miten kodin ja ympäristön muutos vaikutti negatiivisesti lapseen. Pojan itkuä hän ei sano koskaan unohtaneensa. Hänestä tuli voimakas lasten

aseman puolustaja ja lapsille kertoja.

Jo nuorena Astrid kirjoitti ystävälleen, että hän uskoo vaakaasti että ihmisen on kyettävä kestämään yksinäisyyttä kaiken ikänsä. Yksinäisyys on läsnä monissa hänen kirjoissaan. Hänellä oli jopa itsetuhoisia ajatuksia ja hän epäili usein elämän mielekkyyttä. Hän viihtyi saaristossa ja kaipasi sen hiljaisuutta, vaikka lapset ja lapsenlapset veivätkin siellä ollessaan hänen huomionsa. Lastenkin piti saada kokea tunteiden koko skaala. Siksi ilon, riemun ja seikkailun lisäksi myös kauhu, jännitys ja kuolema ovat läsnä hänen kirjoissaan.

Oliko niin, että kirjailija on vahvana persoonana elänyt taistellen yksin monia vaikeuksia kohdaten ja kaikkein simpänsä piilottaen? Ainakaan kirjoittaja ei tavoita mielestäni kaikkein sisintä. Vahva Astrid ei paljastanut itsestään kaikkea. Vasta iäkkäämpänä hän puhuu poikansa nuoruudesta, ja vasta kirjailijan kuoleman jälkeen pojan isän nimi julkis-

tetaan. Hänellä oli vahva tunne oikeasta ja väärästä, ja sen hän tuo rohkeasti julki myös poliittisille päättäjille vanhemmalla iällään. Ennen kaikkea hänellä oli ainutlaatuinen mielikuviutus ja kertomisen lahja.

Tämä kirja on hieno kunnianosoitus Astrid Lindgrenin valtavalle ja arvokkaalle elämäntyölle.

Tuulikki Ritvanen

Agneta Rahikainen
EDITH, RUNOILIJAN ELÄMÄ
JA MYYTTI
Schildts & Söderströms, 2014

Edith Södergrania pidetään 1910- ja 20-luvun merkittävänä modernistina. Häneltä on ilmestynyt viisi runokokoelmaa, aforismikokoelma ja nuoruuden runot, jotka kaikki mahtuvat 375-sivuisen niteeseen. Vielä tänä päivänäkin kaikenikäiset lukevat hänen tuotantoaan.

Edith Södergranista on kirjoitettu useita elämäkertoja. Nyt vuonna 2014 ilmestynyt kirjallisuudentutkija Agneta Rahikaisen kirjoittama teos antaa uutta tietoa runoilijan elämästä ja runoudesta. Kirjoittaja on tehnyt aiheesta myös väitöskirjan. Lähes puolet kirjasta käsittelee Edithin kuoleman jälkeistä aikaa ja tapaa, miten hänen runojaan arvosteltiin ja ymmärrettiin.

Vuonna 1892 syntynyt Edith oli ruotsinkielinen, mutta kävi Pietarissa saksalaista tyttökoulu. Hän osasi ruotsia, saksaa, suomea, ranskaa, englantia ja venäjää. Isä oli syntynyt Pohjanmaalla, äiti Pietarissa. Ensimmäiset runot hän kirjoitti saksaksi jo koulutyttönä, mut-

ta vaihtoi kielen myöhemmin ruotsiin.

Runoilijasta on tehty myytti sairaana ja köyhänä. Todellisuudessa hän oli varakkaasta perheestä. Isä kuoli keuhkotautiin vuonna 1907, ja Edithillä todettiin keuhkotuberkuloosi kaksi vuotta myöhemmin. Tuolloin rahatilanne oli vielä hyvä. Edith matkusteli äitinsä kanssa hoitoihin

Nummelaan ja Euroopan keuhkotautiparantoloihin. He suivat 12 huoneen huvilassa Raivolassa Karjalankannaksella. Vallankumouksessa he menettivät kaiken omaisuuden ja asuivat viimeiset vuodet pienessä, vaatimattomassa mökissä, joka nykyään – kun kurjuutta halutaan korostaa – esitellään heidän kotinaan. Runoilija kuoli juhannuspäivänä 1923.

Ensimmäinen runokokoelma Dikter ilmestyi 1916. Tämä oli poikkeuksellista, koska tuolloin vain miehet kirjoittivat ruotsinkielistä runoutta. Seuraava kokoelma oli Syyskuun lyyra, 1918. Seuraavana vuonna julkaistusta Ruusualttarista hän sai jo viidensadan markan palkkion. Samana vuonna ilmestyi myös aforismikokoelma Kirjavia havaintoja. Vuonna 1920 ilmestyivät Tulevaisuuden varjo ja Ajatuksia luonnosta.

Edith Södergranin tuotanto suomennettiin kokonaisuudessaan vasta 1994. Kiinnostus hänen runoihinsa lisääntyy, ja uusia painoksia otetaan edelleen.

Eeva Sääskilahti

FREDRIKA WETTERHOFF
– TEKIJÄ JA NÄKIJÄ
Inka-Maria Laitila
Hämeenlinnan Historiallinen
museo, 2015

On hämmästyttävää, että Hämeenlinnalaisesta naisvaikuttajasta, Fredrika Wetterhoffista, ilmestyi elämäkertakirja vasta

nyt, 171 vuotta hänen syntymänsä jälkeen. Wetterhoffin työkoulun perustamisestakin on jo yli 130 vuotta.

Mutta hyvää kannattaa odottaa. Sitä tutkija Inka-Maria Laitilan, Hämeenlinnan historiallisen museon amanuenssin, kirjoittama teos on. Koskettava elämäkerta poikkeuksellisesta naisesta, visuaaliselta ilmeeltään rikas. Erilainen kuin historian antama kuva.

Fredrika syntyi vuonna 1844 laamanni Georg Adolf ja Sophie Wetterhoffin yhdeksänneksi lapseksi. Hän hoiti nuorena isäänsä ja lähti vasta 40-vuotiaana Tukholmaan opiskelemaan. Sieltä palattuaan hän toteutti haaveensa ja perusti työkoulun vähävaraisille tytöille.

Idean kouluun Fredrika Wetterhoff sai yrittäessään kouluttaa entisiä naisvankeja käsiyöammattiin. Kun tulokset olivat laihahkot, Fredrika oivalsi, että naisen tuli jo nuorena hankkia itselleen ammatti. Se antaisi hänelle vahvan itsetunnon ja suojaisi häntä muun muassa prostituutiolta. Niinpä hän perusti vuonna 1885 työkoulun. Rahaa ei ollut paljon ja tukijoukotkin niukat, mutta Fredrika oli sitkeä. Tukea hän sai naisasialiikkeeltä ja varsinkin sen voimaiselta, Lucina Hagmanilta.

Inka-Maria Laitila kuvaa koulun perustajan voimakkaaksi, ahkeraksi ja vaativaksi naiseksi, joka ei antanut sukupuolensa rajoittaa tekemisiään, mutta myös lempeäksi, oppilaisiinsa ja sukulaisiinsa äidillisesti suhtautuvaksi naiseksi. Hänellä oli laaja perhe- ja ystäväpiiri sekä useita kasvattilapsia. Säätyläiskodin

tyttärenä hän oli saanut hyvän kasvatuksen ja oivan kielitaidon, joka avasi monia portteja. Hänellä oli laaja verkosto, jonka kautta hän sai tietoa muun muassa siitä, miten tyttöjen koulutusta järjestettiin muualla Euroopassa. Tutkija kertoo yllättyneensä varsinkin Fredrikan Venäjä-kontakteista. Kun koulun maine kasvoi, oppilaita tuli paljon Venäjältä, ja lähes kielitaidottomat tyttöoppilaat matkustivat eri puolille Venäjää opettamaan kudontaa. Opettajakoulutus alkoi jo 1890-luvulla.

– Jos Fredrika eläisi, hän keskustelisi sivistyneesti, vaihtaisi kieltä tarpeen mukaan ja havainnoisi ympäristöään tarkkaan, tutkija totesi kirjan julkistamistilaisuudessa. Tänä päivänä hän olisi kiinnostunut kehitysmaiden tyttöjen elämästä ja varmaankin pohtisi, mitä hän voisi tehdä maahanmuutta-

janaisten hyväksi.

Fredrika Wetterhoff kuoli rintasyöpään keväällä 1905. Koulun toiminta jatkui hänen toiveidensa mukaisesti, ja koulu on nykyään osa Hämeen ammattikorkeakoulua. Itse Wetterhoffin talo on luovien alojen yritysten keskus, jossa Fredrikan perintö elää vahvasti.

Lähteinä Inka-Maria Laitilalla on ollut Fredrika Wetterhoffin yksityinen kirjekokoelma. Sitä samoin kuin työkoulun arkistoa säilytetään nykyään Hämeenlinnan maakunta-arkistossa, joten kirjoittajalla oli kotipaikkaetu aineistoa tutkimaan. Työ vei aikaa ja oli varsin vaativaa, sillä kirjeitä on suomen ja ruotsin lisäksi saksaksi ja ranskaksi. Mutta urastus kannatti: kirjeet ovat paljastaneet tietoa ja tunteita asiakirjoja enemmän.

Maija Kauppinen

Inka-Maria Laitilan Fredrika-kirjaa myydään Hämeenlinnassa Sibeliuksen syntymäkodissa ja kirjakaupoissa. Sitä voi myös tilata Wetterhoffin verkkokaupasta.

Kirja maksaa 35 euroa.

GRANO

KOONNUT: MAIJA KAUPPINEN

Kirjailija Rosa Liksom oli huhtikuussa Haaparannalla markkinoimassa Väliaikainen-kirjansa ruotsinnosta.

Tornion lukupiiriläisten helmet

Tornion naisliittolaisten lukupiiri aloitti toimintansa tammikuussa. Ensimmäisenä kirjana, helmenä, oli rovaniemeläisen murheen humoristin **Katja Ketun** Yöperhonen. Vaikka osa heistä koki kirjan vaikeaksi, he pitivät teoksen rikkaasta kielestä ja ihailivat kirjailijan oppineisuutta.

Pohjoinen teema jatkui Yöperhosesta **Päivi Alasalmen** saamelaisesta Soruiasta kertovaan Pajulinnun huutoon. Siinäkin kuvataan yhteiskuntaa, jossa ihminen on ihmiselle susi. Historiallisen romaanin ”paha poika” Kaukomieli oli pirkkalainen kauppias Torniossa.

Kevään toinen helmi oli Kuusamossa syntyneen, poikkeuksellisen lahjakkaan **Tommi Kinnusen** Lopotti. Lukupiiri ihmetteli, miten mies voi kirjoittaa niin osuvasti neljästä

Kunniapuheenjohtaja Terttu von Weissenberg lupasi osallistua edelleen aktiivisesti Naisliiton toimintaan. – Kuva: Elisa Putti

Hämeenlinna sai kunniapuheenjohtajan

Suomalaisen Naisliiton Hämeenlinnan yhdistys kutsui 20-vuotisjuhlassaan **Terttu von Weissenbergin** kunniapuheenjohtajaksi. Yhdistyksen historian ensimmäiseksi.

Terttu von Weissenbergin ansiot Naisliitossa ovat moninaiset. Hän liittyi 1980-luvulla Vaasan Suomalaiseen Naisklubiin ja oli sen varapuheenjohtajanakin. Muutettuaan Hämeenlinnaan hän perusti tammikuussa 1995 Naisliiton Hämeenlinnan osaston ja valit-

tiin sen puheenjohtajaksi, jona toimi kahdeksan vuotta. Yhtä kauan hän oli Naisliiton varapuheenjohtajana ja Opetusneuvos Hilja Vilkemaan Stipendiaattion hallituksen jäsenenä. Luottamustoimensa jätettyään Terttu von Weissenberg on ollut edelleen aktiivi jäsen: osallistunut jäseniltoihin ja Naisliiton seminaareihin ja toiminut vuosikaudet Hämeenlinnan osaston tilin- ja varatilintarkastajana.

Terttu von Weissenbergin henkilöhistoriasta lisää Naisien Äänen verkkosivuilla, yhdistyksen historiasta sen kotisivuilta. – MK

eri naistyypistä. Yksi näistä naishahmoista oli nimeltään Lahja Tekla Aleksandra, mikä viittaa kirjailijan tietämykseen naisliikkeen alkuvaiheista. Vieraana oli **Raija-Liisa Viirret**, Torniossa syntynyt teologian ja psykologian maisteri, joka kertoi esikoisromaanistaan Toinen avain.

Kolmas helmi oli **Rosa Liksomin** Hytti nro 6, joka on käännetty 25 eri kielelle. Rosa on syntynyt Ylitorniolla, ja hänen taiteilijanimensä on **Pekka Haaviston** valitsema.

– Raili Ilola

Harvinainen lehtituttavuus

Verkossa olevan Naisten Äänen tuntee nykyisin jokainen tiedostava nainen ja naisliittolainen, paperisen vain harva; ilmestyiän viimeinen Naisten Ääni vuonna 1949. Niinpä oli yllätys, kun Renkajärven Suojeluyhdistyksen sihteeri **Markku Kuivalahti** otti sen huhtikuussa esille pirtin kaapista sukunsa kotimuseossa Kylä-Paavolassa. Talon emäntä on ollut valveutunut ja yksi niistä 32 naisesta, jotka tuona vuonna Hämeenlinnassa lehteä tilasivat. – MK

Katri Heikkilän sukua Naisliitossa

Kevään Minna Canth -seminaariin Kalevala Kartanossa osallistui lähes 70 naista, jois-

ta valtaosa naisliittolaisia. Heidän joukossaan olivat myös äiti ja tytär eli **Eva Tervonen** (oik.) Jyväskylän osastosta ja **Maria Hukkamäki** Helsingin yhdistyksestä.

Muutamia äitejä ja tyttäriä kuuluu Naisliittoon, mutta harvan naisliittolaisen juuret ulottuvat neljän sukupolven taa kuten Evan ja Marian, jotka ovat sukua Naisliiton Oulun osaston legendaariselle matriarkalle Katri Heikkilälle. Evan isä oli Katrin kaksoisveljen poika ja äiti – vaikka ei ollut järjestönaisia – oli mieleltään ehdottoman tasa-arvoinen. Eva kertoo myös, että Katri-tädin vaikutusvalta ulottui myös hänen kasvatukseensa.

Oulun osaston **Kristiina Haukkamaa**, joka on myös Naisliiton kirjastotoimikunnan jäsen, on sen sijaan suoraan ainevaa sukua Katri Heikkilälle; hän on tämän tyttären tytär.

– MK

Kirjaston pölyt saivat kyytiä

Naisliiton kirjastotoimikunta on puheenjohtajansa **Maija Kaupisen** johdolla pohtinut pitkään, mitä tehdä Aurorankadun huoneiston kirjastolle. Tilat eivät enää tahdo riittää kasvavalle kirjamäärälle.

Kun Naisliiton hallitukselta saatiin valtuudet toimia, ryhdyttiin siivoustalkoisiin huhtikuun alkupuolella. Kahden päivän aikana käytiin iso osa kirjoista läpi ja järjestettiin niitä uudestaan hyllyihin. Samalla osa kirjoista jaoteltiin eri pinoihin

jatkopohdintoja varten. Osasta voitaneen luopua ja osa voitaneen myydä.

Yllätyksiäkin löytyi. Esimerkiksi hyllyjen alalaatikoissa oli pino vanhoja vinylilevyjä ja huoneiston aiemman omistajan Pirkko Väänänen vieraskirja vuosilta 1930–1974, jonka yhdestä sivusta oheinen kuva.

Toimikunta oli varustautunut pölyisten kirjojen ja hyllyjen käsittelyyn hyvin, mukana oli niin kumihansikkaat kuin pölyrätit. Urakkaa jatketaan syksyllä.

– Kirsti Pohjonen.

Yllätysvieraita naapurimaasta

Kaksi yllätysvierasta Ruotsista – **Anneli Ylijärvi** ja **Anneli Rautio** – poikkesi Helsingin risteilyllään Aurorankadulle. He olivat löytäneet netistä Suomalaisen Naisliiton, johon tulivat nyt tutustumaan ja samalla kertomaan omasta järjestöstään, Ruotsinsuomalaisten Naisten Foorumista, Sverigefinskt kvinnoforum, joka on yksi valtakunnallisista naisjärjestöistä.

Jatkuu seuraavalla sivulla.

Foorumi on vähemmistö-, etu- ja harrastusjärjestö ja yhteistyöfoorumi. Se on perustettu keväällä 2000, ja siihen kuuluu noin 30 naisryhmää. Foorumi järjestää seminaareja ja teemapäiviä, koulutusta ja matkoja sekä vuosittain myös Naisten Päivät ja messut.

Lisää tietoa Naisten Foorumista löytyy osoitteesta www.rskl.se. – MK

Stipendisäätiön hallitukseen uusi jäsen

Suomalaisen Naisliiton kevätkokouksessa kuultiin Opetusneuvos Hilja Vilkemaan Stipendisäätiön toimintakertomus ja tilinpäätös sekä valittiin säätiön hallituksen puheenjohtaja ja jäsenet erovuoroisten tilalle. Torion **Marja-Riitta Tervahauta**

us Helsingin yhdistyksestä ja **Liisa Temisevä** Jyväskylän osastosta, uutena **Katariina Mattila-Wuoristo** (kuvassa) Helsingin yhdistyksestä.

Pientä hämminkiä aiheutti itse äänestys. Kun äänestyslipuja jaettiin 26, mutta palautettiin vain 25, puheenjohtaja kyseli, oliko joku virallisista edustajista unohtanut palauttaa lipun. Hetken päästä selvisi, että puheenjohtaja itse oli sen äänestystohinassa unohtanut. Valintoihin onohdus ei vaikuttanut.

Liittomme kunniapuheenjohtaja **Leena Krohn** kiitti säätiön hallitusta ja eritoten sen puheenjohtajaa **Marja-Riitta Tervahautaa** hyvin hoidetusta säätiöstä ja toivoi, että talousnyörit pysyvät edelleen tiukasti naisten näpeissä. – MK

Juhlalounas Minna Canthin päivänä Oulussa

– Oulun läänin vaalipiiri sai ensimmäiset naiskansanedustajansa vuonna 1918. He olivat **Hilda Herrala** ja **Anna Ägneslevä**. Yhdeksän vuotta myöhemmin valittiin vaalipiiristä **Siina Urpilainen**. Sen jälkeen kesti liki 90 vuotta ennen kuin tasa-arvo saavutettiin Oulun vaalipiirissä, **Kirsti Ojala**, Naisliiton Oulun osaston puheenjohtaja, totesi **Minna Canthin** päivän puheessaan. Ja jatkoi:

– Meiltä on nyt eduskunnassa 9 naista ja 9 miestä. Kaikkialla Suomessa ei ole näin hyvin: eduskunnassa on nyt 83 naista eli 41 prosenttia edustajien määrästä.

Oulun vaalipiiriin ensimmäisten naiskansanedustajien vaiherikkaasta taipaleesta politiikassa ja kansanedustajina kuultiin myös kuvaelmassa, joka oli ajoitettu asuja myöten **Kristiina Haukkamaan**

Kristiina Haukkamaa (vas.) ja Eeva-Kaarina Sarastamo harjoittelevat Ollilan maatilakodissa Rovaniemellä yhteistä esiintymistään tulevaan Minnan päivän juhlaan. – Kuva: Ulla Törne

isoäidin **Katri Heikkilän** ja **Eeva-Kaarina Sarastamon** mummon **Amalia Ollilan** aikaan. Eli vuoteen 1944, jolloin Oulussa valmistauduttiin Jyväskylässä vietettävään **Minna Canthin 100-vuotissyntymäpäivän** muistojuhlaan, jonne **Lyyli Takki** oli tehnyt juhlaruonon **Suuri Äiti**. Runo päättyy sanoihin: ”Hän, MINNA, suuri äiti suomalainen”. Näistä eväis-

tä kokenut ja loistava tulkitsija **Eeva-Kaarina Sarastamo** ja **Kristiina Haukkamaa**, kumpikin mummojensa rooleissa, rakensivat hurmaavan esityksen. Katsojat kiittivät esitystä raukuvin aplodein.

Juhlan päätteeksi **Riitta Messman**, **Eeva Holma** ja **Eeva-Kaarina Sarastamo** lausuvivat omia ja valitsemiaan runoja

– Kirsti Ojala

Kreivitär kierrätti teatterissa

Ruhtinatar **Theresa Mecklenburg-Sterlitzin** ja kreivi **Maximilian-Emanuel von und zu Lerchenfeldin** tyttärestä **Amaliestä** kasvoi poikkeuksellisen kaunis nainen, joka miellytti niin tsaareja kuin runoilijoita. Helsinkiin hän ilmestyi aviomiehensä kreivi **Nikolai Adlerbergin** kanssa, kun **Nikolaista** tuli Suomen suuriruhtinaskun-

nan kenraalikuvernööri 1866. **Nikolain** toiminnasta jäi pysyvä muisto, kun hän perusti Helsinkiin **Bulevardille** venäläisen teatterin. **Aleksanterin** teatteri toimi sittemmin vuosikymmeniä Suomen Oopperan työssijana.

Tässä lähtökohta viehkeän kreivittären ja Naisliiton Helsingin yhdistyksen väen kohtaamiselle maaliskuussa teatterin ala-aulassa.

Vaaleansiniseen aikansa mukaiseen upeaan asuun puकेutunut kreivitär esitteli vieraille teatteria eri puolilta, kertoi historiasta, lauloi ja soitti. **Amalie Adlerbergiä** esittänyt **Anastasia Trizna** (kuvassa) johdatti naisliittolaiset retken lopuksi ensin keisarin aitioon ja sitten teatterin lavalle. Katsoomoon syntyi uusi näkökulma lavalta. Hieno kierros ja jännittävä kokemus.

– Kirsti Pohjonen.

Naistoimittajat palkitsi ihmisoikeusteon

Vuoden 2015 Kellokas -palkinnon sai Oulunkylän seurakunnan pappi **Marjaana Toivainen**, nainen, joka puhuu köyhien ja asunnottomien puolesta. Eikä vain puhu, vaan tekee konkreettisia tekoja: auttaa sotaa pakenevia maahanmuuttajia ja lisää suvaitsevaisuutta.

Hän on ollut mukana luomassa **Refugees Welcome Finland -kansalaisverkostoa**, joka auttaa ihmisiä majoittamaan turvapaikanhakijoita. **Marjaana Toivainen** majoittaa heitä myös omaan kotiinsa.

Tänä vuonna 70 vuotta täyttävä **Naistoimittajat-yhdistys** on valinnut Vuoden Kellokkaan vuodesta 1973 lähtien. – MK.

SUOMALAINEN NAISLIITTO

Hallitus

Leena Ruusuvuori, puheenjohtaja
leena@leenuusuvuori.fi

Marja-Riitta Tervahauta, taloudenhoitaja
marja-riitta.tervahauta@pp.inet.fi

Heli Eskolin
heli.eskolin@gmail.com

Soile Hakala
soile.hakala@gmail.com

Maija Kauppinen
majaesko@kotiportti.fi

Kirsti Pohjonen
kirsti.pohjonen@gmail.com

Liisa Temisevä
liisa.temiseva@luukku.com

Terttu Välikangas
valikangas.terttu@gmail.com

Kukka Lehmusvirta, sihteeri
naisliitto@kolumbus.fi

Yhdistysten/osastojen puheenjohtajat

Helsinki

Maritta Pohls
maritta.pohls@tutkimuksenaika.com

Hämeenlinna

Maija Kauppinen
majaesko@kotiportti.fi

Jyväskylä

Liisa Temisevä
liisa.temiseva@luukku.com

Oulu

Kirsti Ojala
kirsti.ojala@pp.inet.fi

Tornio

Marja-Riitta Tervahauta
marja-riitta.tervahauta@pp.inet.fi

Vaasa

Seija Lähdemäki
seija.lahdemaki@gmail.com

MEIDÄN NAISTEN ÄÄNIÄ 110 VUOTTA

Suomalaisen Naisliiton Minna Canth-seminaari Torniossa

lauantaina 8.10.2016 klo 13.00 – 16.30

Aineen taidemuseon auditoriossa, Torikatu 2.

Lounas taidemuseon kahviossa ennen seminaaria kello 12.00 – 12.45.

OHJELMA:

- 12.30 Ilmoittautuminen
- 13.00 Seminaarin avaus
puheenjohtaja Marja-Riitta Tervahauta, *Suomalaisen Naisliiton Tornion yhdistys*
Musiikkiesitys The Meänland
- 13.15 Nuori nainen vallan kahvassa
kansanedustaja, Tornion kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Katri Kulmuni
- 13.45 Naiset ja lasikatto – totta ja tarua
kansliapäällikkö Hannele Pokka, ympäristöministeriö
- 14.15 **Kahvitauko**
- 14.45 Armi elää! – naisten tarinat elokuvissa, *taiteen maisteri Karoliina Lindgren*
- 15.15 Lappilaisen naisryttäjän arki, *ryttijä Paula Aikio-Tallgren*
- 15.45 Yhteenveto keskusteluista
- 16.00 Naisten ääni -hanke, *koordinaattori Maritta Pohls, Suomalainen Naisliitto*
- 16.20 Päätössanat , *puheenjohtaja Leena Ruusuvuori, Suomalainen Naisliitto*

Osallistumismaksu on 30 euroa, mihin sisältyvät lounas ja iltapäivän kahvi.

Ilman lounasta osallistumismaksu iltapäivän kahvin kanssa on 10 euroa.

Sitovat ilmoittautumiset ja erikoisruokavalio sähköpostitse naisliitto@kolumbus.fi tai tekstiviestillä p. 0440 699 277 viimeistään 16.9.2016. Maksu 16.9.2016 mennessä tilille FI28 1574 3000 0239 35 Suomalainen Naisliitto, viite 32201. Majoitus Park Hotellissa, hinta 105 €/2 hh, 98 €/1 hh, varaustunnus: Minna Canth -seminaari. Jokainen varaa huoneen itse 16.9.2016 mennessä, puh. 040-358 33 00 tai info@phtornio.fi.